Bulletin Slovenskej asociácie knižníc

Ročník 16 **2008, číslo 2**

OBSAH

Peter Klinec: Žartovne o vážnej veci... **/3**

ČLÁNKY

Iveta Kilárová: Doplňovanie knižničných fondov na Slovensku **/5**
Janka Dropková: Grantový systém Ministerstva kultúry SR : program 2 – Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií : podprogram 2.5 – Akvizícia knižníc 2008 **/9**
Anna Vaľková: Výmena publikácií v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove **/13**
Gabriela Šebanová: Miesto medzinárodnej výmeny publikácií v Ústrednej knižnici Slovenskej akadémie vied **/15**
Daniela Tóthová: Medzinárodná výmena publikácií v Univerzitnej knižnici v Bratislave **/17**
Anna Hučalová – Erika Poloncová: Medzinárodná výmena dokumentov v Slovenskej národnej knižnici **/20**

Zo života nečlenských knižníc

Darina Kráľová: Knižnice v zariadeniach sociálnych služieb Trnavského samosprávneho kraja **/24**

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

K.F.: Orgány Slovenskej asociácie knižníc a ich predstavitelia **/27**

INFORMÁCIE

Deň ľudovej rozprávky

Klára Kernerová: Deň s Dobšinským **/31**
Veronika Chorvatovičová: Hľadá sa Dobšinský **/32**

Týždeň slovenských knižníc

Miťa Antolíková – Iveta Kyselová: Týždeň slovenských knižníc a veršíky knihovníkov **/33**

Emília Antolíková: Týždeň slovenských knižníc oslávil deviatiny! **/35**
Týždeň slovenských knižníc na Záhorí **/36**
Mária Moravčíková: Keď Týždeň slovenských knižníc trvá celý rok **/37**
Benjamína Jakubáčová: Týždeň slovenských knižníc v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave **/38**
Vladimír Grigar: Stretnutie s poetkou Zdenkou Lacikovou v Slovenskej pedagogickej knižnici **/39**
Jana Vozníková: Jarný maratón s knihou **/40**
Milan Gonda: Dá sa robiť všeličo **/41**
Benjamína Jakubáčová: Knižný happening v Trnave **/43**
Dagmar Nováková: Zázračný oriešok 2008 **/45**

Z nových vydaní /47

ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

Milan Gonda: Spoločný slovensko-poľský knižničný rok sa vydaril **/49**

JUBILANTI

Anna Budayová: Životné jubileum Melánie Majeríkovej **/52**
Alojz Androvič: Jubilantka Lýdia Sedláčková **/53**
Štefánia Petercová: Anna Keruľová a jej vzácne vlastnosti **/54**

Žartovne o vážnej veci...

O základnej otázke – je vo sfére verejných knižníc v súčasnosti významnejšia úloha ako podstatné zvýšenie nákupu nových titulov do fondov a celkové aktualizovanie ponuky na čítanie? Mne sa zdá, že takej niet. Stačí pozrieť sa do štatistického prehľadu činnosti knižníc v SR, či regionálnych prehľadov a do tvárí čitateľov, nenachádzajúcich v knižničných regáloch čo potrebujú...

O tom, či ešte stále knihy – keď už aj nás dobehla elektronizácia, internetizácia, aj mnohé verejné knižnice sú plné IT, vlastných elektronických informačných zdrojov a sprístupňujú čoraz viac vonkajších databáz. Zatiaľ to vyzerá tak, že pre prevažnú časť používateľov našich verejných knižníc je tradičný „knižný dokument“ najčastejším dôvodom návštevy knižnice. Aj keď sa pritom využíva elektronické prostredie na väčší komfort napr. pri vyhľadávaní, rezervovaní dokumentov, či predlžovaní výpožičiek...

O vankúši, ktorý púšťa perie – tradične a dlhé roky sa vo verejných knižniciach nakupuje z financií, ktoré v rozpočte zostanú po pokrytí nevyhnutných základných prevádzkových a personálnych nákladov. Tento vankúš často aj počas roka púšťa perie a ak by sme si naň sadli, dosadneme na drevo...

O efektivite – ... pritom tí, čo o knižniciach rozhodujú a nabádajú na efektivitu vkladaných a vynakladaných prostriedkov, si možno ani neuvedomujú, že každé ďalšie percento či koruna z rozpočtu, vydobyté na knižničný fond, zvyšujú efektivitu miliónov vynaložených celkove na prevádzku. Pritiahnuté za vlasy: chceme vari dospieť k bezobsažnej reprodukcii kamenných inštitúcií?

O rokoch – Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici by pri súčasnom podpriemernom dopĺňaní obnovila svoj knižničný fond za 70 rokov. Mestská knižnica v Brezne za 114 rokov a Obecná knižnica v Hronci za 688 rokov. Výrečné to čísla z vlastného chotára! V iných chotároch Slovenska to zrejme nie je lepšie. Medzinárodne uznávané odporúčania žartujú, že optimálna doba obnovy fondu je cca 20 rokov.

O tom, koľkože nám treba – nuž bezmála o tri štvrtiny viac ako sa dávalo doteraz. V reči čísel: na Slovensku by mali verejné knižnice na knižničný fond ročne vydať spolu cca 190-200 mil. Sk (35 Sk na obyvateľa; realita je cca 9 Sk). Z toho knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti obecnej samosprávy by mali vydať 80 mil. Sk, knižnice v pôsobnosti mestskej samosprávy 50 mil. Sk a regionálnej samosprávy 70 mil. Sk.

O tom, kde tie peniaze vziať – dostatočný objem finančných prostriedkov (200 mil. Sk ročne) by bolo možné zabezpečiť napríklad takto:

- mimoriadnymi opatreniami (počas niekoľkých rokov) aspoň čiastočne eliminovať dlhoročný deficit v aktualizácii fondov knižníc na úrovni odporúčaní IFLA (resp. na úrovni, ktorá sa dohodne a bude akceptovaná – 75%, na začiatok minimálne 50%),
- realizovať účinný model spolufinancovania (grantového, dotačného) dopĺňania fondov verejných knižníc knihami a inými informačnými zdrojmi tak, aby sa motivovali zriaďovatelia (samospráva), napríklad:

- prostredníctvom štátneho grantového systému (Ministerstva kultúry), do ktorého však treba vložiť z vnútorných zdrojov viac financií (optimálne 50 mil. Sk ročne počas aspoň 3 rokov, v sume závislej od toho, či budú zdroje zo štrukturálnych fondov),
- zapojením zdrojov zo štrukturálnych fondov v rámci schválenej stratégie vlády na roky 2007-2013, kde sú prostriedky na informačné zdroje, medzi ktoré tento nákup jednoznačne patrí (optimálne 100 mil. Sk ročne, počas aspoň troch rokov na vyrovnanie deficitov),
- rokovaniami na centrálnej úrovni – ZMOS, MK SR, ÚKR, SAK, SSK (a verejných knižníc so zriaďovateľmi na regionálnej a miestnej úrovni) dosiahnuť, aby zriaďovatelia verejných knižníc – regionálna a obecná samospráva – účelovo vyčleňovali a reálne alokovali knižniciam vyššie finančné čiastky na dopĺňanie fondov,
- perspektívnym cieľom by malo byť dosiahnutie stavu, keď dopĺňanie fondov verejných knižníc na úrovni odporúčaní IFLA, resp. približnej, budú v prevažnej miere a z vlastných zdrojov schopní zabezpečovať zriaďovatelia.

O knižkách, ženách a mužoch... Na záver prekáračka, ktorá možno ukáže, či tento úvodník aj niekto dočítal: vládne v knižničnom fonde a pri dopĺňaní toľko skloňovaná rodová rovnosť, keď ženy a dievčatá tvoria zhruba dve tretiny registrovaných používateľov verejných knižníc a výber kníh do fondov v knižniciach robia väčšinou ženy? Iste vládne. Tie občasné mužské povzdychy, že si niet na čítkanie čo požičať, súvisia výlučne s nedostatkom financií ...

Mgr. Peter Klinec, Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici

ČLÁNKY

Doplňovanie knižničných fondov na Slovensku

PhDr. Iveta Kilárová, Slovenská národná knižnica v Martine

Doplňovanie knižničných fondov hodnotíme kvantitatívne podľa štatistických údajov. Kvalitatívne hodnotenie doplňovania fondov by mohlo poskytnúť informácie pre koordinované systematické riadenie doplňovania fondov všetkých typov knižníc v jednotlivých sieťach knižničného systému Slovenskej republiky, následne by sa mohli koordinovať procesy spracovania a vylúčiť multiplicita v spracovaní, v konečnom dôsledku vybudovať súborný online katalóg knižníc, uľahčujúci používateľom vyhľadávanie informačných zdrojov vo fondoch knižníc SR. Veľkým prínosom pre kvalitatívne hodnotenie doplňovania fondov by mohla byť analýza žiadaniek na nerealizované výpožičky z vlastného fondu knižnice, ale sprostredkované cez medziknižničnú výpožičnú službu (MVS) z iných knižníc. Pri vyhľadávaní dokumentov prostredníctvom online katalógov nevieme zistiť, ktoré dokumenty používatelia nenašli práve vo fonde skúmanej knižnice, pretože nie vždy realizujú výpožičky cez MVS; niekedy realizujú výpožičku priamo v tej knižnici, kde dokument prostredníctvom online katalógu našli.

Kvalitatívne hodnotenie by tiež vyžadovalo tematickú analýzu počtu výpožičiek z prírastkov knižničných jednotiek za vymedzené časové obdobie. Získali by sme údaje o tom, do akej miery prírastky zodpovedajú požiadavkám a potrebám používateľov. Tie však knihovníci môžu aktívne formovať napr. prostredníctvom výstav nových kníh, tematickými výstavami, hovorenými bibliografiami na vybranú tému, besedami s autormi beletrie aj vedeckých diel a celou plejádou aktivít zameraných na rozvoj čitateľského vkusu, čitateľského návyku a záujmu o literárnu tvorbu, ako aj na získavanie potrebných informácií z informačných zdrojov dostupných v knižnici. Knihovníci majú podmienky na rozvoj čitateľskej gramotnosti a informačnú výchovu používateľov, ich možnosti však ovplyvňuje kvalitný knižničný fond. Práve preto je dôležitá systematická aktívna akvizícia, pri ktorej odborníci na doplňovanie fondov nakupujú práve tie tituly, ktoré zodpovedajú informačným potrebám potenciálnych používateľov konkrétnej knižnice. Celkový prírastok knižničných fondov môže byť skreslený veľkým počtom darov, tie však často nezodpovedajú tematickému profilu fondu knižnice a potrebám používateľov v jej komunite.

Zákon o knižniciach č. 183/2000 Z.z. vymedzuje v tretej časti (Podmienky činnosti knižnice) povinnosti zriaďovateľa alebo zakladateľa knižnice, kde okrem iného určuje povinnosť zabezpečiť knižnicu z finančnej a personálnej stránky a zabezpečiť pravidelné dopĺňanie, odbornú evidenciu, odborné spracovanie, ochranu, využívanie a sprístupňovanie knižničného fondu. Žiaľ, taká formulácia povinností necháva priestor pre ich subjektívny výklad a dobrú vôľu zriaďovateľov. Vhodné by bolo napr. pre verej-

né obecné knižnice zaviazať zriaďovateľov prispievať na nákup knižničných fondov finančnou čiastkou zodpovedajúcou desatine priemernej ceny kníh na jedného obyvateľa v sídle knižnice, čo by v súčasnosti zodpovedalo odporúčaniu IFLA pre verejné knižnice, t.j. 35 Sk na jedného obyvateľa. V regionálnych knižniciach by bolo potrebné túto čiastku zvýšiť o vopred stanovenú čiastku s ohľadom na konkrétny počet potenciálnych používateľov v regióne a možnosť sprístupňovať aj vonkajšie informačné zdroje – databázy. Zároveň je potrebné určiť čiastku na obyvateľa sídla knižnice, ktorou by prispievala miestna samospráva na financovanie celej knižnice, nielen na nákup knižničného fondu. Participácia miest na financovaní regionálnych knižníc by mohla zlepšiť spoluprácu, vnímanie a využívanie služieb verejnosťou. Pri oboznámení verejnosti s vynaložením ich spoločných prostriedkov je možné zároveň lepšie propagovať služby knižnice, napr. v neformálnom prostredí knižníc sa môžu realizovať diskusie občanov so zástupcami miestnej správy, pričom je súčasne pripravená výstavka najnovších kníh a prezentujú sa možnosti využitia internetu a získavania informácií z databáz. Pri ostatných typoch knižníc v jednotlivých sieťach knižničného systému SR by sa finančná čiastka na nákup knižničného fondu mohla stanoviť podľa počtu potenciálnych používateľov a nákladnosti informačných databáz, ktoré je potrebné zabezpečiť pre služby používateľom.

Zmena č. 416/2001 Z.z. vniesla do Zákona o knižniciach nelogickú formuláciu: „Regionálna knižnica vo svojom sídle môže plniť aj funkciu obecnej knižnice.“ V skutočnosti je to naopak. Regionálna knižnica nemôže neplniť aj funkciu obecnej knižnice. Rovnako ako aj obecné knižnice utvára a sprístupňuje okrem univerzálneho knižničného fondu aj fond tvorený dokumentmi miestneho a regionálneho významu, dokumenty so vzťahom k sídlu – mestu, v ktorom sa nachádza regionálna knižnica, nevynímajúc; analogicky utvára a sprístupňuje regionálnu bibliografickú a faktografickú databázu, kde sú zahrnuté bibliografické záznamy a informácie o dokumentoch so vzťahom k sídlu knižnice; organizuje kultúrno-vzdelávacie a informačné podujatia pre verejnosť, často aj adresne pre konkrétne skupiny v komunite. Okrem toho, nie je možné neposkytovať služby knižnice obyvateľom sídla, ale len obyvateľom regiónu – každý občan má právo využívať služby ktorejkoľvek verejnej knižnice. Podľa Ústavy SR, čl. 26, zabezpečuje knižnica slobodný prístup k informáciám. Obmedzenie prístupu k informáciám pre obyvateľov mesta by znamenalo porušenie ich občianskych práv a Ústavy SR. Preto by mal byť samozrejmosťou úzus financovania regionálnych knižníc a regionálnych knižníc s krajskou pôsobnosťou z dvoch prirodzených zdrojov: od svojho zriaďovateľa – samosprávneho kraja a od miestnej samosprávy – od mesta. Je šokujúce, že od niektorých regionálnych knižníc vyžadujú mestá platenie vysokého nájomného, pretože sídlia v budovách, ktoré sú majetkom mesta. Knižnice predsa neprodukujú tovar a zisk pre svojho zriaďovateľa – VÚC, ale poskytujú knižnično-informačné služby verejnosti, aj tým občanom, ktorí volili miestnu samosprávu.

Ďalším zdrojom financovania knižníc sú účelové dotácie z grantového systému Ministerstva kultúry SR. Ako sa uvádza v úvode k dôkladne spracovaným inštrukciám ku grantovému systému MK SR na webovej stránke: *http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/grantovy-system/charakteristika-grantoveho-systemu-mk-sr-v-roku 2008:* „Grantový systém Ministerstva kultúry Slovenskej republiky je dôležitým nástro-

jom podpory štátnej kultúrnej politiky.“ Musíme však s ľútosťou konštatovať, že hoci knižnice očakávali finančnú podporu pre rok 2008 vo výške 35 miliónov, v súlade so sumou uvedenou v Stratégii rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013, reálne dostali knižnice na realizáciu svojich projektov v roku 2008 z grantového systému len 13 miliónov v oboch podprogramoch programu 2 Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií: podprogramu 2.1 Knižnice a knižničná činnosť a podprogramu 2.5 Akvizícia knižníc. Zámerne uvádzame oba podprogramy, pretože doplňovanie knižničných fondov ovplyvňuje nielen účelový finančný príspevok na akvizíciu, ale aj čiastka poskytnutá na ochranu fondov, informačné technológie a knižničnú činnosť. So znepokojením vnímame skutočnosť, že knižnice často finančné prostriedky od zriaďovateľa, potrebné na nákup knižničného fondu, presúvajú na vykrytie rastúcich nákladov na energie, prípadne aj na podujatia a informačné technológie. Potom sa napr. dozvedáme o situácii, že v roku 2007 Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického v Michalovciach použila na nákup knižničného fondu len čiastku účelovo určenú z grantového systému na akvizíciu, takže nakúpili menej než 300 knižničných jednotiek. Na druhej strane, v Kysuckej knižnici v Čadci, kde sú studené zimy a knihovníčky musia neraz pracovať aj pri teplote 16 stupňov v kanceláriách, v roku 2007 nakúpili 2643 knižničných jednotiek. Grantový systém MK SR je len podporný systém financovania knižníc, hlavná zodpovednosť za finančné zabezpečenie knižníc a ich služieb na potrebnej úrovni leží na pleciach zriaďovateľov. Napr. v roku 2007 bola z grantového systému na podporu akvizície obecných knižníc pridelená finančná čiastka približne 4,4 mil. Sk, avšak celkové náklady na nákup knižničných fondov verejných knižníc SR boli 51,587 mil. Sk. To znamená, že štát uhradil prostredníctvom grantového systému 8,5% nákladov na nákup knižničných fondov verejných knižníc SR. V roku 2008 boli prostriedky na akvizíciu pre verejné knižnice zvýšené cca na 6 miliónov Sk. Účelové dotácie z podprogramu 2.1 na knižnice a knižničnú činnosť v rokoch 2007 a 2008 predstavujú 6 miliónov Sk, z nich bolo verejným knižniciam pridelených približne po 5 miliónov Sk.

Práve zriaďovateľom by malo záležať na systematickom, pravidelnom a potrebám verejnosti zodpovedajúcom doplňovaní fondov. Prehľad štatistických údajov o regionálnych knižniciach od roku 1990 po rok 2007 názorne a jasne dokazuje, že dlhodobo vyššie náklady na nákup knižničného fondu sa priamo úmerne premietajú do vyšších základných štatistických údajov o využívaní knižníc, ako je počet výpožičiek na obyvateľa v sídle knižnice a percento používateľov z počtu obyvateľov v sídle knižnice. Najlepšie výsledky v nákladoch na nákup knižničného fondu na jedného obyvateľa a súčasne najvyššie hodnoty vo výpožičkách na obyvateľa a v percente používateľov z počtu obyvateľov v sídle knižnice sme zistili v prehľade od roku 1990 do roku 2007 v Kysuckej knižnici v Čadci. Príspevok o tejto regionálnej knižnici Žilinského samosprávneho kraja bude publikovaný v časopise *Knižnica.* Dlhodobo konštatujeme, že najlepšia situácia vo financovaní knižníc je v Žilinskom kraji a najhoršia je v Košickom kraji. Je neuveriteľné, že obyvatelia Košického kraja sú dlhodobo znevýhodňovaní v porovnaní s občanmi iných krajov Slovenska. Knižnice nie sú kultúrno-osvetové zariadenia, ale predovšetkým informačno-vzdelávacie zariadenia; prirodzene plnia aj kultúrne a sociálne funkcie. Nedocenenie ich úlohy a zabezpečenia

dostupnosti k informáciám a vzdelávaniu pre širokú verejnosť vedie k ekonomickému znevýhodneniu potenciálnych používateľov.

V nasledujúcich grafoch názorne prezentujeme vplyv systematického doplňovania fondov na ich využívanie používateľmi. Náklady na nákup knižničných fondov sa premietajú do základných štatistických ukazovateľov o využívaní knižníc – počet výpožičiek a používateľov. Grafy predstavujú štatistické údaje od roku 1990 po údaje za rok 2007 za Žilinskú knižnicu, Verejnú knižnicu Jána Bocatia v Košiciach a priemerné hodnoty regionálnych knižníc s krajskou pôsobnosťou za celé Slovensko. Pre nedostatok priestoru neuvádzame analýzu zloženia celkových prírastkov verejných knižníc, zamerali sme sa len na niektoré problémy aktívneho doplňovania knižničných fondov kúpou. Prehľad a hodnotenie doplňovania fondov za všetky siete knižníc tvoriacich knižničný systém SR bude publikovaný v časopise *Knižnica.*

Výpožičky na obyvateľa – RKK

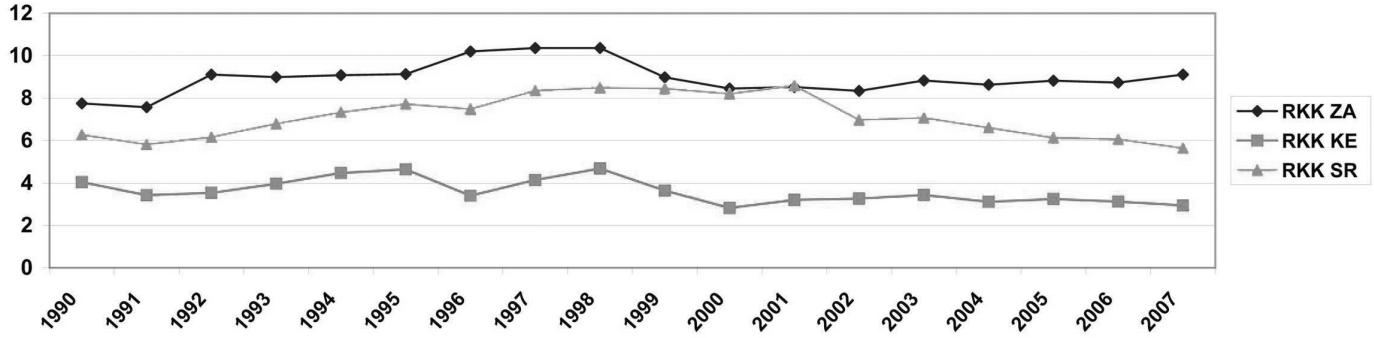

Percento používateľov z počtu obyvateľov – RKK

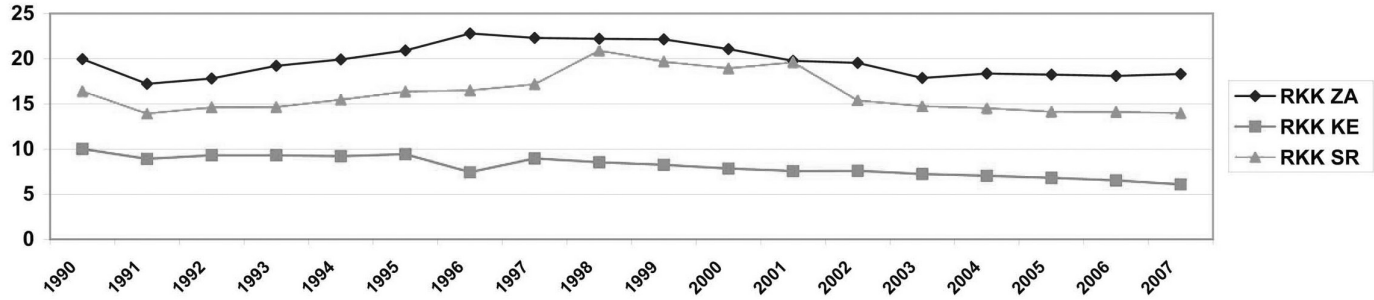

Prírastok vo verejných knižniciach SR

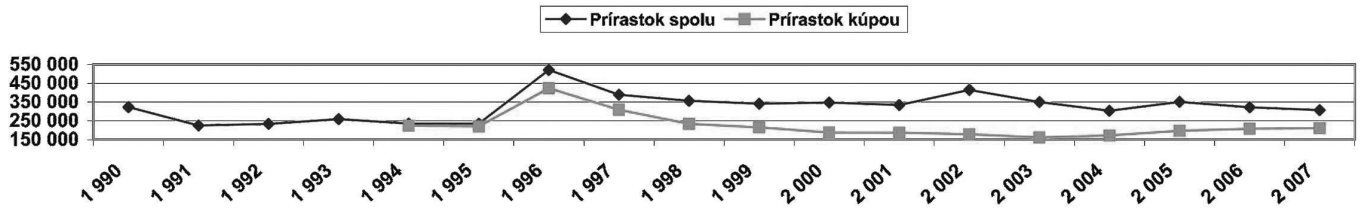

Prírastok vo verejných knižniciach SR spolu – počet knižničných jednotiek

	1 990	1 991	1 992	1 993	1 994	1 995	1 996	1 997	1 998	1 999	2 000	2 001	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007
Prírastok spolu	323 601	225 514	233 913	259 544	235 768	235 391	521 198	389 288	356 964	341 641	347 647	334 372	414 749	350 112	304 091	351 078	322 319	307 609
Prírastok kúpou					224 326	220 967	423 723	309 222	234 400	215 917	188 180	187 410	179 005	162 206	172 328	197 709	208 180	211 568

Nákup knižničného fondu v Sk/1 obyv. – RKK

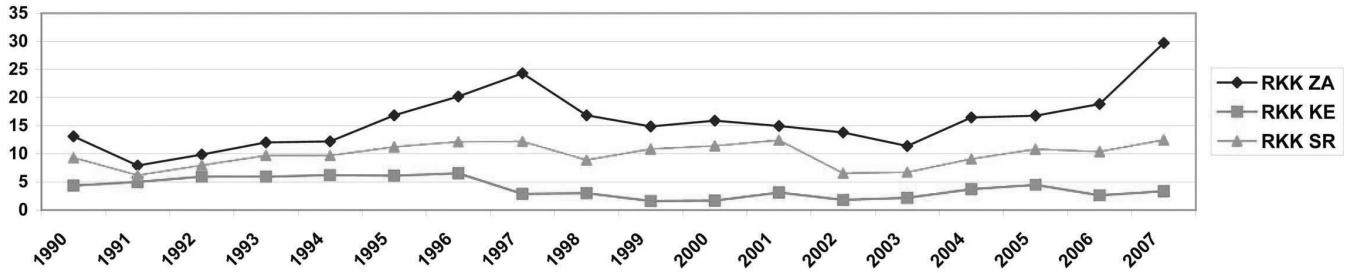

Vysvetlivky: čiara s kosoštvorcami - hodnoty o RKK Žilina
čiara s kockami - hodnoty o RKK Košice
čiara s trojúholnikmi - priemer hodnôt o RKK SR

Grantový systém Ministerstva kultúry SR : program 2 – Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií : podprogram 2.5 – Akvizícia knižníc 2008

PhDr. Janka Dropková, Slovenská národná knižnica v Martine

Grantový systém Ministerstva kultúry Slovenskej republiky je dôležitým nástrojom podpory štátnej kultúrnej politiky. Reformou verejnej správy došlo k decentralizácii na všetkých úrovniach štátnej správy, aj v rezorte kultúry. Štát v rámci svojej dotačnej politiky prispieva zo štátneho rozpočtu v súlade s programovým vyhlásením vlády a prioritami rezortu na podporu rozvoja kultúry v pôsobnosti územnej samosprávy a neštátneho sektoru.

Grantový systém Ministerstva kultúry SR v roku 2008 vychádza z doterajších skúseností ministerstva pri poskytovaní dotácií všetkým, ktorí sa o dotáciu uchádzali a ďalej z potrieb zabezpečiť transparentný, spravodlivý a stabilný systém finančnej podpory všetkých kultúrnych a umeleckých aktivít. Objem finančných prostriedkov, vyčlenený na grantový systém, je limitovaný štátnym rozpočtom a predstavuje len zlomok objemu finančných prostriedkov, o ktoré žiadatelia žiadajú.

Finančná podpora v rámci grantového systému Ministerstva kultúry SR v roku 2008 je založená na princípe adresnosti podpory s dôrazom na kvalitu a prístupnosť kultúrnych hodnôt občanom a na efektívnosť poskytnutých finančných prostriedkov.

Grantové programy v roku 2008 sú tieto:

- Obnovme svoj dom
- *Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií (múzeá, galérie a knižnice*)
- Audiovízia 2008
- Umenie
- Pero Slovakia
- Kultúra národnostných menšín

- Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva
- Nehmotné kultúrne dedičstvo a kultúrno-osvetová činnosť
- Kultúrne poukazy

Program 2 – Kultúrne aktivity v oblasti pamäťových inštitúcií má tieto podprogramy:

2.1 Knižnice a knižničná činnosť

2.2 Múzeá a galérie

2.3 Ochrana kultúrneho dedičstva

2.4 Akvizícia múzeí a galérií

2.5 *Akvizícia knižníc*

Podprogram 2.5 – Akvizícia knižníc

Cieľom podprogramu je podpora nákupu knižničného fondu. Podpora je určená len na nákup tlačených neperiodických publikácií – kníh. Tento podprogram nie je určený na nákup periodických publikácií a na nákup elektronických informačných zdrojov. Minimálna výška požadovanej dotácie v podprograme je 10 000 Sk.

Žiadateľ je povinný vyplniť žiadosť o poskytnutie dotácie formou elektronickej registrácie vo všetkých predpísaných formulároch. Sám si kontroluje úplnosť žiadosti podľa kontrolného listu povinných náležitostí žiadosti a kontrolného listu ostatných doplňujúcich náležitostí žiadosti. Ak je žiadateľom obec, odporúča sa priložiť k žiadosti aj doklad o zriadení účtu žiadateľa v banke alebo pobočke zahraničnej banky.

Formálna úplnosť žiadosti je prvým krokom k úspechu. Neúplné žiadosti, t.j. žiadosti bez príslušných dokumentov (povinných a ďalších doplňujúcich náležitostí) určených vo Výnose a v Metodickom usmernení pre poskytnutie dotácií, ako aj

- žiadosti vyplnené nečitateľne
- žiadosti podané neoprávneným žiadateľom
- žiadosti doručené na Ministerstvo kultúry SR po 30. novembri 2007 (po termíne uzávierky predkladania projektov)
- žiadosti predložené do „nesprávneho“ programu/podprogramu
- žiadosti nepodpísané štatutárnym zástupcom
- žiadosti, ktoré nespĺňali podmienku minimálneho spolufinancovania podľa Výnosu

neboli zaradené na rokovanie komisie.

Zloženie odbornej komisie: Ing. Silvia Stasselová (predsedníčka), Mgr. Mária Balkóciová, PhDr. Jana Dropková, Priska Joščáková, Mária Rezáková, Mgr. Marta Skalková, Ján Šimko, Mgr. Monika Lopušanová (tajomníčka). – Funkčné obdobie komisie je dvojročné. V takomto zložení pracuje komisia už druhý rok (2007, 2008). Jej členovia pracujú na základe odborných skúseností a sú v nej zastúpení členovia z rôznych typov knižníc.

Kritériá hodnotenia projektov 2008:

1. Súlad projektu s prioritami programu.
2. Prínos projektu pre skvalitnenie akvizičnej činnosti knižnice a poskytovaných knižnično-informačných služieb, výška spolufinancovania projektu a vybrané štatistické ukazovatele – napr. pravidelnosť v prideľovaní finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu od zriaďovateľa za posledné tri roky; počet registrovaných používateľov; veľkosť knižničného fondu; počet výpožičiek; návštevnosť a tzv. obslužnosť – percento používateľov z počtu obyvateľov obce, resp. percento používateľov z počtu žiakov (študentov školy, vysokej školy, univerzity).
3. Ekonomická efektívnosť, využiteľnosť a preukázateľné výsledky projektu.
4. Výška spolufinancovania projektov – zvýhodnené budú projekty, v ktorých žiadateľ preukáže, že na krytie nákladov z iných zdrojov zabezpečí vyššie spolufinancovanie ako požadovaných 5%.

Zasadnutie grantovej komisie sa konalo v dňoch 29.-30.januára 2008. Prítomní boli všetci členovia odbornej komisie. Každý člen sa zoznámil so žiadosťami prostredníctvom internetu vopred. Celkove sa posudzovalo 337 projektov.

Odborná komisia prijala rozhodnutie neudeliť podporu žiadostiam doručeným na Ministerstvo kultúry SR po 30. novembri 2007 (po termíne uzávierky predkladania projektov) a tiež projektom, ktoré ich žiadatelia nenahrali do elektronickej databázy v súlade s čl. 3 ods. 4 Metodického usmernenia pre program č. 2. Ďalej prijala rozhodnutie nenavrhnúť podporu žiadateľom, ktorých projekty boli na nákup knižničného fondu pre sieť knižníc múzeí a galérií z dôvodu obmedzenia ich dostupnosti a poskytovaných knižnično-informačných služieb. Komisia individuálne posudzovala projekty školských knižníc z hľadiska obmedzenia dostupnosti poskytovaných knižnično-informačných služieb a na základe skutočnosti, že na revitalizáciu školských knižníc je každoročne určená grantová výzva Ministerstva školstva SR. Pre jednu knižnicu bol podporený iba jeden projekt v prípade, že jeden žiadateľ podal viacero projektov.

Komisia pri posudzovaní projektov a navrhovaní výšky dotácie takto stanovila hodnoty pre váhu hodnotiaceho kritéria č. 2 (prínos projektu pre skvalitnenie akvizičnej činnosti knižnice a poskytovaných knižnično-informačných služieb; pravidelnosť v prideľovaní finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu od zriaďovateľa za posledné tri roky; počet registrovaných používateľov; veľkosť knižničného fondu): počet výpožičiek bol stanovený minimálne na 1 výpožičku na 1 používateľa za rok; obslužnosť verejnej knižnice bola stanovená na základe počtu registrovaných používateľov z počtu obyvateľov obce a musela dosiahnuť minimálne 7-10%. Pri akademických knižniciach bola obslužnosť posudzovaná individuálne podľa typu akademickej knižnice (univerzitná, fakultná).

Hodnotenie projektov a navrhovanie podpory podľa typu knižníc sa uskutočnilo v tomto poradí: regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou; regionálne knižnice; akademické knižnice; mestské knižnice; špeciálne knižnice; obecné knižnice; školské knižnice – podľa výšky disponibilných finančných prostriedkov. Pri hodnotení obec-

ných knižníc komisia individuálne posudzovala projekty a samozrejme prihliadala na skutočnosť, či knižnica nečerpala grantovú podporu na nákup knižničného fondu v minulom roku, kedy boli obecné knižnice prioritou.

Tabuľka č. 1

Grantový systém MK SR	**Rok 2008**	**Rok 2007**
Podprogram 2.5		
Celkový počet posúdených projektov	337	451
Celková požadovaná suma v Sk	28 803 750	18 128 258
Počet podporených projektov	99	230
Pridelená suma v Sk	7 130 000	4 388 000

Tabuľka č. 2

Grantový systém MK SR 2008 – **2.5 Akvizícia knižníc**	**Pridelená suma v Sk**
Verejné knižnice spolu	**5 970 000**
Regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou	2 211 000
Regionálne knižnice	2 828 000
Mestské knižnice	518 000
Obecné knižnice	413 000
Akademické knižnice spolu	**970 000**
Iné knižnice spolu	**190 000**

Na porovnanie uvádzam tabuľku č. 1, z ktorej vyplýva, že v roku 2008 sa na doplňovanie knižničných fondov rozdelilo o 2,74 mil. Sk viac ako v roku 2007. Rok 2007 bol snahou o revitalizáciu fondov obecných knižníc, ktoré boli prioritou. A v roku 2008 bolo zameranie na väčšie knižnice s väčším dosahom na používateľov, o čom svedčí tabuľka č. 2. Najvyšší obnos finančných zdrojov na nákup knižničného fondu bol pridelený verejným knižniciam.

Predkladatelia by si však mali uvedomiť, že projekt nemôže byť ani prijatý na rokovanie grantovej komisie, pokiaľ nespĺňa formálne náležitosti, ktoré vyžaduje schválený grantový systém Ministerstva kultúry SR. Takisto by si mali uvedomiť, že podprogram

2.5 Akvizícia knižníc je len doplnkom na zlepšenie stavu doplňovania knižničných fondov v slovenských knižniciach a nezbavuje zriaďovateľov povinnosti v zmysle zákona č. 183/2000 Z.z.

Celková rozdelená suma, skoro 6 mil. Sk, je však v súčasnosti významnou pomocou štátu pri budovaní fondov. V roku 2007 vynaložili regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou na nákup fondov z vlastných zdrojov 8,56 mil. Sk, regionálne knižnice 12,45 mil. Sk a mestské knižnice 12,39 mil. Sk. Ak predpokladáme, že v tomto roku vynaložia na nákup takú istú sumu, predstavuje pomoc štátu 15,48%.

Výmena publikácií v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove

Anna Vaľková, Štátna vedecká knižnica v Prešove

Výmena publikácií je medzi knižnicami, prípadne inými knižnično-informačnými centrami pomerne rozšírený a obľúbený zdroj akvizície knižničných fondov. Transakcia kníh alebo iných dokumentov medzi knižnicami sa uskutočňuje bez finančných operácií. Rozlišujeme vnútroštátnu výmenu publikácií medzi inštitúciami jednej krajiny a medzinárodnú výmenu publikácií medzi inštitúciami rozdielnych krajín. V našom príspevku chceme analyzovať kladné a záporné stránky doplňovania knižničného fondu touto akvizičnou metódou v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove.

Vnútroštátna i medzinárodná výmena publikácií má v tejto knižnici dlhú tradíciu. Už roku 1965 nadviazala knižnica prvé výmenné kontakty s knižnicami v bývalom Československu, v Poľsku, v bývalom Sovietskom zväze (ZSSR), v Maďarsku a bývalej Nemeckej demokratickej republike (NDR). Spolupráca s výmennými partnermi bola najživšia v 60. a 70. rokoch uplynulého storočia, kedy knižnica spolupracovala so 17 významnými knižnicami východnej Európy, ako bola napr. Vsesojuznaja gosudarstvennaja biblioteka inostrannoj literatury v Moskve, Gosudarstvennaja respublikanskaja biblioteka Ukrainskoj SSR v Kyjeve, Biblioteka Universytetu Jagiellońskiego vo Varšave, Deutsche Staatsbibliothek v Berlíne, Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti a ďalšie. Z dostupných informácií vieme, že najväčší záujem bol o dokumenty zo spoločenskovedných oblastí, z histórie a literatúry.

Dnes okrem vedeckých knižníc na Slovensku spolupracujeme hlavne s inštitúciami v Česku, Poľsku, pokúšame sa spolupracovať s knižnicami na Ukrajine a v Maďarsku. Týmto spôsobom akvizície získavame do našich fondov hlavne odborné dokumenty, ktoré sa nedostanú na slovenský knižný trh a výmena publikácií je jediným možným akvizičným zdrojom. Výmenní partneri väčšinou poznajú našu profiláciu a upozornia nás na tituly, ktoré plánujú v blízkom období vydať. Z ponúkaných titulov si vyberáme na základe profilácie a akvizičného poriadku. Najviac je rozvinutá spolupráca so Slovanskou knihovnou v Prahe. Vďaka tejto knižnici sme získali do fondu veľa cenných, na Slovensku jedinečných titulov juhoslovanskej literatúry. Ďalšími významnými partnermi sú: Ústav pro soudobé dějiny a Ústav mezinárodních vztahů v Prahe, Instytut Filozofii Uniwersytetu Śląskiego v Katoviciach, Biblioteka Užhorods´koho

nacionaľnoho universytetu a Zakarpats´ka universaľna naukova biblioteka v Užhorode.

Štátna vedecká knižnica v Prešove v rámci výmeny ponúka hlavne vlastné edičné tituly, ale aj iné dokumenty vydané v Slovenskej republike podľa požiadaviek výmenného partnera. V minulosti sme budovali príručný fond dokumentov určených na domácu a zahraničnú výmenu. Tento fond sa doplňoval priebežne na základe hypotéz o možnom záujemcovi. Dopĺňali sa najmä tituly, ktoré vydávalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo - oddelenie ukrajinskej literatúry v Prešove, ďalej to boli tituly pojednávajúce o histórii, spoločenskom a kultúrnom živote v prešovskom regióne. Časť týchto titulov bola poskytovaná v rámci výmeny, ale veľká časť zostala niekoľko rokov nepovšimnutá. Po zmene politickej a ekonomickej situácie na Slovensku sme tento spôsob akvizície fondu určeného na výmenu museli prehodnotiť. Do tohto fondu publikácií dnes zaraďujeme iba vlastné edičné tituly a tituly získavané darom, ktoré už vo fonde máme, alebo sú pre našu knižnicu z hľadiska profilácie nezaujímavé. Tituly vydané inými vydavateľmi nakupujeme až vtedy, keď nás výmenný partner požiada o konkrétny titul.

Z vlastnej produkcie do výmenného fondu zaraďujeme všetky tituly. O vydaní titulu informujeme výmenných partnerov a dokument pošleme až vtedy, ak niektorý z partnerov prejaví o titul záujem. Mimoriadny záujem je o súpisy historických tlačí zo 16. a 17. storočia, súpis trnavských tlačí vo fondoch našej knižnice. Pre Slovanskú knihovnu v Prahe sú zaujímavé aj naše súpisy vydaní ruskej a ukrajinskej emigrácie či iné edičné tituly týkajúce sa rusínskej a ukrajinskej problematiky. Tieto požiadavky sa vybavujú okamžite.

Veľmi často sa stretávame s požiadavkou na dokumenty od prešovských vydavateľov: publikácie vydané Prešovskou univerzitou, vydavateľstvom Michala Vaška, vydavateľstvom Universum, prípadne o dokumenty, ktoré vydávajú zväzy, spolky a združenia ukrajinskej a rusínskej národnostnej menšiny na Slovensku. V takomto prípade kontaktujeme priamo vydavateľa a žiadaný dokument vo väčšine prípadov zabezpečíme vo veľmi krátkom čase.

Nie je výnimkou, že výmenný partner od nás požaduje dokumenty vydané na Slovensku mimo Prešova. V takomto prípade akvizíciu zabezpečujeme buď priamo u vydavateľa alebo prostredníctvom knižného obchodu. V týchto prípadoch je vybavenie požiadavky pomerne zdĺhavé. Čas na vybavenie takejto požiadavky sa predlžuje aj vtedy, ak výmenný partner neuvedie správne údaje o požadovanom dokumente, ako napr. autora, vydavateľstvo či rok vydania...

V posledných rokoch napriek tomu, že zo strany partnerských knižníc je záujem o vzájomnú výmenu dokumentov, musíme konštatovať, že tento spôsob spolupráce nemôžeme rozvíjať tak, aby sme boli spokojní my a aby sme mohli uspokojiť našich partnerov. Kým v 60.-70. rokoch to boli hlavne finančné dôvody, ktoré nútili knižnice dokumenty vymieňať, dnes nás tieto finančné a personálne problémy nútia spoluprácu obmedzovať. Základom výmeny sú tituly vydávané komerčnými vydavateľstvami. Cena kníh je pomerne vysoká a knihy pre výmenu sa musia nakupovať z rozpočtu

knižnice, vyčleneného na dokumenty pre vlastné fondy. Ak pripočítame náklady na poštovné, cena týchto dokumentov sa zvyšuje natoľko, že výmena publikácií prestáva byť pre knižnicu zaujímavá.

Prehľad ukazovateľov v rámci výmeny:

Rok	**Prijaté**	**Odoslané**
1970	207	200
1974	200	200
1981	85	90
1985	51	47
1990	7	10
1995	144	50
2000	31	15
2007	96	131

Ako vidíme z tabuľky, najväčší záujem o výmenu publikácií bol v 70. rokoch a najmenší v 80. rokoch uplynulého storočia. V roku 2007 nastal výraznejší rozdiel medzi odoslanými a prijatými publikáciami. Diferencia vznikla tým, že z veľkého daru, ktorý knižnica získala z Katedry slavistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity, časť dokumentov už knižnica má vo svojich fondoch, preto sme duplicitné exempláre ponúkli partnerom na Ukrajine.

Ako ďalej? Nepopierame, že výmena publikácií je výhodná nielen preto, že partneri navzájom obohacujú svoje fondy o tituly, ktoré by v opačnom prípade nikdy nevlastnili, ale je podľa nás veľmi dôležitá aj iná stránka medzinárodnej výmeny, a to zverejnenie našich titulov v zahraničných súborných katalógoch, získavanie formálnych aj neformálnych kontaktov a skúseností. Medzinárodná výmena môže byť prvým krokom k nadviazaniu aj iných bilaterálnych vzťahov.

Miesto medzinárodnej výmeny publikácií v Ústrednej knižnici Slovenskej akadémie vied

Gabriela Šebanová, Ústredná knižnica SAV v Bratislave

Zloženie knižničného fondu určuje akvizícia slovenských a zahraničných knižničných dokumentov, vymedzená profilovým zameraním knižnice. Zahraničná literatúra má významné kvantitatívne i kvalitatívne zastúpenie v skladbe knižničného fondu každej knižnice. Získava sa kúpou, medzinárodnou výmenou a darom. Zahraničná literatúra, získaná do fondu Ústrednej knižnice Slovenskej akadémie vied (ďalej ÚK SAV) v roku 2007, tvorila 68,6% z celkového prírastku.

Medzinárodná výmena periodickej a neperiodickej literatúry patrí v ÚK SAV už mnoho rokov k finančne výhodným formám získavania zahraničnej literatúry. Ekonomická výhodnosť spočíva v skutočnosti, že ceny slovenských odborných kníh

a periodík sú v porovnaní so zahraničnými stále výrazne nižšie. V posledných rokoch sme ale zaznamenali, že tento trend sa pomaly mení a niektoré tituly časopisov vydávané ústavmi SAV výrazne zvýšili ceny a tak sa vyrovnali cenám zahraničných periodík.

Výmena sa viaže na získanie periodických dokumentov a monografickú literatúru, ktoré si partneri recipročne vymieňajú na základe vzájomnej dohody. Výber nie je náhodný, ale vychádza z konkrétnych požiadaviek partnerov. V ÚK SAV je ukazovateľom pri výbere literatúry profilácia fondu, s cieľom, aby získaná literatúra zodpovedala potrebám základného výskumu SAV. Medzinárodnú výmenu realizuje ÚK SAV aj pre ústavy SAV, získané dokumenty sa sčasti zaraďujú aj do fondov ústavných knižníc; niektoré ústavy robia aj vlastnú medzinárodnú výmenu. Na výmenu sa čiastočne využívajú aj dokumenty získané na základe návrhu Predsedníctva SAV, podľa ktorého ústavy SAV odovzdávajú do ÚK SAV po 2 exempláre z každého vydania periodík a 1 exemplár z každej vydanej monografie.

Výmenu vykonáva úsek medzinárodnej výmeny ÚK SAV, ktorý robí akvizíciu, buduje, eviduje a spravuje fond pre potreby medzinárodnej výmeny publikácií. Buduje a udržiava súbor výmenných partnerov, v pomocnej evidencii eviduje prijaté a odoslané dokumenty (v zmysle Vyhlášky Ministerstva kultúry SR č. 421/2003 Z.z. o spôsobe vedenia podrobnej evidencie...). Práca je spojená s rozsiahlou e-korešpondenciou, ktorá odráža obojstranné výmenné operácie s každým výmenným partnerom. Od pracovníkov sa vyžaduje dôslednosť a vytrvalosť, určitá razancia, trpezlivosť a taktnosť.

Sleduje sa tiež využívanie zahraničných periodík získaných medzinárodnou výmenou pre ÚK SAV a ústavy SAV. V roku 2007 ústavy prehodnotili využívanie 150 titulov zahraničných periodík na svojom pracovisku a na zrušenie navrhli 17 titulov. Z hľadiska krajín zrušili 4 tituly ruských periodík, po 2 tituly chorvátske, poľské, bulharské a po 1 titule periodiká české, čínske, japonské, srbské, ukrajinské, belgické a americké (USA). Z hľadiska tematiky išlo o periodiká z oblasti etnológie, zoológie, archeológie, fyziky, psychológie, matematiky, chémie, ekonómie, filozofie, jazykovedy. Na základe týchto zmien sa aktualizovali objednávky časopisov pre zahraničných partnerov na rok 2008 a záznamy o časopisoch v systéme VIRTUA.

ÚK SAV spolupracuje s viac ako 200 zahraničnými inštitúciami v 37 krajinách z celého sveta. Výmennými partnermi sú najmä akadémie vied, národné a univerzitné knižnice, vydavateľstvá a iné inštitúcie v Európe (Česká republika, Bulharsko, Chorvátsko, Macedónsko, Slovinsko, Srbsko a Čierna Hora, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Španielsko, Taliansko, Švajčiarsko, Ukrajina, Ruská federácia, Veľká Británia, Francúzsko, Belgicko, Dánsko, Fínsko, Holandsko, Nórsko, Švédsko, Litva, Grécko, Bosna a Hercegovina), v Ázii (Čína, Japonsko, Tchaiwan, Filipíny, Kórea, Tadžikistan), v Amerike (USA, Kanada, Venezuela) a v Austrálii.

Do zahraničia posiela predovšetkým vedecké časopisy vydávané vedeckými ústavmi SAV a iné odborné časopisy v počte takmer 540 exemplárov v cene okolo 550 000 Sk (vrátane expdície). Zo zahraničia za to získala 275 titulov periodík. Cena takto získaných periodík je podľa Ullricha (medzinárodného zoznamu periodík) cca 2 105 420 Sk.

Knižnica posiela do zahraničia aj ďalšie publikácie vedeckých ústavov SAV – monografie, zborníky, ročenky, štúdie vydávané najmä vo vydavateľstve Slovenskej akadémie vied VEDA a v iných špecializovaných vydavateľstvách na Slovensku. Ale aj iné publikácie podľa požiadaviek partnerov. Ročne posiela partnerom do zahraničia okolo 450 titulov, priemerná cena jednej publikácie vychádza na 180 Sk. V osobitnom režime prebieha výmena s Akadémiou vied Českej republiky, s ktorou sa vymieňa celá produkcia vydavateľstiev SAV (vydavateľstva VEDA) a Akadémie vied ČR (vydavateľstva ACADEMIA). V minulom roku sa vymenilo okolo 80 titulov kníh a 50 titulov periodík. Zo zahraničia sa získava ročne okolo 1000 titulov monografií, vybraných z ponukových zoznamov, prepočítaná cena jednej publikácie je okolo 700 Sk.

Knižné a periodické dokumenty, získané do fondu ÚK SAV medzinárodnou výmenou, tvoria 17,5% z celkového počtu prírastkov v roku 2007. Hodnota takto získanej literatúry predstavuje finančnú čiastku 2 857 695 Sk. ÚK SAV vložila do výmeny celkove (na nákup kníh a periodík, na colné poplatky a poštovné za odoslané dokumenty) finančnú čiastku 694 091 Sk. Ekvivalencia v prospech SAV predstavuje sumu 2 163 604 Sk.

Z uvedeného vyplýva ekonomická výhodnosť medzinárodnej výmeny pre ÚK SAV. Medzinárodná výmena ako jedna z foriem získavania dokumentov má stále pevné miesto v procese doplňovania knižničného fondu ÚK SAV. Umožňuje kvalitatívne spestriť zloženie fondu jedinečnými titulmi zahraničnej literatúry, ktorá je dostupná v online katalógoch pre širokú používateľskú verejnosť.

Možno budúcnosť bude iná. Tak ako mnohé činnosti v knižniciach, aj medzinárodnú výmenu publikácií ovplyvňujú moderné informačné technológie. Napr. dnes už niektoré tituly časopisov nevychádzajú v „papierovej“ forme, ale iba v elektronickej a sú voľne prístupné na internete alebo v platených databázach. Online prístupné periodikum už nie je predmetom výmeny a forma získania sa zmení na kúpu. Až čas ukáže ako sa bude vývoj ďalej uberať.

Medzinárodná výmena publikácií v Univerzitnej knižnici v Bratislave

Mgr. Daniela Tóthová, Univerzitná knižnica v Bratislave

Stručná história

Medzinárodná výmena publikácií (MVP) bola od začiatkov jej realizácie významným zdrojom získavania zahraničnej literatúry, ťažko dostupnej kvôli geografickým alebo politickým hľadiskám. V Univerzitnej knižnici v Bratislave sa vykonávala už od vzniku knižnice v roku 1919. Legislatívnym podkladom fungovania výmeny boli Bruselské zmluvy z r. 1886 a následné medzištátne dohody a zmluvy v zmysle záverov 10. generálnej konferencie UNESCO v Paríži z roku 1958. Podporu našla MVP u organizácií UNESCO a IFLA. Práve IFLA vydáva aj metodické pokyny a odporúčania týkajúce sa

realizácie MVP, ako aj napr. poštových sadzieb a ciel. Príručka o medzinárodnej výmene publikácií (*Handbook of the International Exchange of Publications)* vyšla v piatom revidovanom vydaní roku 2006.

Medzinárodná výmena bola zameraná na výmenu mimotržných vedeckých publikácií a tzv. oficiálnych publikácií, ďalej sa rozšírila na duplikáty a neprofilovú literatúru. Dnes sú predmetom medzinárodnej výmeny aj publikácie bežne dostupné na knižnom trhu.

Za vrchol medzinárodnej výmeny v Univerzitnej knižnici v Bratislave možno pokladať obdobie 70. a 80. rokov minulého storočia. Po roku 1989 sa situácia prudko zmenila: namiesto niekoľkých štátnych vydavateľstiev sa na knižnom trhu objavili stovky malých vydavateľov, znížili sa rozpočtové prostriedky knižníc na nákup literatúry, ceny publikácií vzrástli. Finančné dôvody neumožňovali dodržiavať reciprocitu. Postupne sa výmena literatúry pretransformovala z budovania výmenného ponukového fondu na systém vzájomných deziderát.

Súčasný stav

Podľa zriaďovacej listiny z roku 1999 a rozhodnutí o zmene z roku 2005 Univerzitná knižnica v Bratislave už neplní funkciu strediska medzinárodnej výmeny publikácií v Slovenskej republike.

V priebehu roku 2006 sa realizoval prieskum s cieľom aktualizovať bázu výmenných partnerov a spresniť údaje o vymieňaných dokumentoch, najmä periodikách. Na základe vrátených odpovedí a údajov o odoslaných a získaných neperiodických publikáciách v priebehu posledných troch rokov sa spracovala analýza reciprocity u jednotlivých výmenných partnerov. Následne sa ukončila spolupráca s málo aktívnymi partnermi, prípadne sa v rámci reciprocity redukoval počet odosielaných periodík. Tento krok sa vykonal aj kvôli rastúcim cenám periodík a poštovného.

V súčasnosti Univerzitná knižnica v Bratislave spolupracuje so 105 aktívnymi výmennými partnermi z 22 krajín. najdôležitejšou aktivitou v rámci MVP je zasielanie odborných periodík. V súčasnosti zasielame do zahraničia 39 titulov (161 exemplárov) periodík. Okrem dvoch titulov všetky ostatné periodiká pre partnerov nakupujeme a zasielame buď prostredníctvom distribútorov alebo priamo. Najväčší záujem je o periodiká z oblasti jazykovedy a histórie (*Slavica Slovaca, Slovenská reč, Slovenská literatúra, Historický časopis)*, žiadané sú aj tituly z prírodných vied (*Biológia, Geologica Carpathica, Mathematica Slovaca, Geografický časopis*). Problémom posledného roku sa stáva fakt, že slovenské odborné periodiká prechádzajú k zahraničným vydavateľom, ich cena niekoľkonásobne stúpne a pre potreby medzinárodnej výmeny sú finančne nedostupné. Ide napríklad o časopisy *Helminthológia* a *Chemical Papers.* V takomto prípade sa pokúsime partnerskej knižnici ponúknuť iné tituly a dohodnúť sa na náhrade.

Od 72 partnerov dostávame 350 titulov periodických publikácií, ktoré pokrývajú profiláciu našej knižnice. V tabuľke uvádzame prehľad niektorých odborov, z ktorých získavame výmenné periodiká.

Tabuľka 1. Odborové zameranie periodík získaných prostredníctvom MVP

Odbor	Počet titulov
jazykoveda, slavistika	41
knihovníctvo	33
etnografia	16
školstvo, periodiká univerzít	16
bibliografia	15
literárna veda	14
politika	13
dejiny	11
matematika	11
umenie	7
geografia	5
kultúra	5
biológia	4
medicína	4
náboženstvo	4
psychológia	3
zoológia	3
antropológia	2
botanika	2
geológia	2
chémia	2
právo	2
filozofia	1

Čo sa týka získavania knižných publikácií prostredníctvom medzinárodnej výmeny, ročný prírastok tvorí okolo 3% z celkového prírastku kníh v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Počet titulov sa znižuje. Dôvod možno hľadať nielen vo vysokých poštových poplatkoch, ale aj v obmedzení rozpočtu určeného na doplňovanie fondu týmto spôsobom a teda na vyrovnanie reciprocity vo výmene.

Tabuľka 2. Knihy získané prostredníctvom MVP

Rok	Počet kn.j.
2000	890
2001	869
2002	866
2003	936
2004	797
2005	600
2006	442
2007	211

Pri spolupráci s výmennými partnermi v oblasti výmeny kníh pracujeme predovšetkým prostredníctvom zoznamov deziderát. Budujeme priebežne aj výmenný fond predovšetkým nákupom. Informácie o tituloch získavame sledovaním aktuálnej ponuky knižného trhu a z vydavateľských informácií. V roku 2007 sme odoslali 28 dokumentov výmenným partnerom. Objem získaných kníh tak prevyšuje objem odoslaných dokumentov. Príčin je niekoľko. Jednou z nich je fakt, že naša inštitúcia nevydáva veľa publikácií, preto sme nútení každý žiadaný titul nakúpiť, čo končí pri obmedzení finančného rozpočtu na tento účel. Publikácie od našich partnerov sú vo veľkej miere výsledkami ich publikačnej činnosti. Ďalšou príčinou je stály nedostatok publikovanej odbornej literatúry v inom ako slovenskom jazyku. Stále tiež pretrváva stav nedostatočnej informovanosti o vydávaní publikácií mimo hlavného knižného trhu.

Našimi najvýznamnejšími výmennými partnermi sú národné knižnice – v Českej republike, Bulharsku, Maďarsku, Poľsku, Rakúsku, Rusku, Slovinsku. Aktívne spolupracujeme tiež s univerzitnými knižnicami – napr. s UCLA v Los Angeles a Berkeley, University of Pittsburgh, Biblioteka Jagiellońska v Krakove, Biblioteka Uniwersytecka

v Lubline, Lodži, s knižnicou Freie Universität v Berlíne, s Universitätsbibliothek Greifswald, Hamburg, SUB Köln a ďalšími.

Univerzitná knižnica v Bratislave ako univerzálna vedecká knižnica má ambíciu spolupracovať s partnermi, ktorí budujú univerzálny fond publikácií. Nevyhýba sa ani spolupráci s univerzitnými knižnicami; niektorých partnerov stále mýli názov našej inštitúcie a považujú ju za akademickú knižnicu. Našou snahou je získavať hodnotné odborné periodiká a monografie najmä z oblastí bežne na knižnom trhu nedostupných. Preto sa orientujeme aj na knižnice mimo angloamerického trhu a nemecky hovoriacich krajín, teda na južnú a juhovýchodnú Európu, Rusko a Poľsko. Tento spôsob doplňovania knižničného fondu neslúži iba na doplnenie nákupu, ale aj na získanie špecifických dokumentov nedostupných pre knižný trh.

Medzinárodná výmena ako spôsob dopĺňania knižničného fondu je špecifická tým, že rovnako ako je dôležitý výber dokumentov do nášho fondu, treba prihliadať aj na výber dokumentov pre partnerské knižnice. Vyžaduje si to dostatok informácií o výmennom partnerovi a jeho požiadavkách. Rozvíjanie medzinárodnej výmeny je teda založené na pravidelnej komunikácii s výmennými partnermi. Ideálnym stavom by bola sutiácia, keby sa na organizovanie výmeny s knižnicami určitej jazykovej skupiny (napr. knižnice nemecky hovoriacich krajín alebo knižnice krajín románskych jazykov), resp. určitej vednej oblasti (napr. technické knižnice) špecializoval konkrétny pracovník. V súčasnosti je oblasť medzinárodnej výmeny v Univerzitnej knižnici v Bratislave kumulovaná s inými činnosťami v rámci oddelenia doplňovania kníh.

Medzinárodná výmena dokumentov v Slovenskej národnej knižnici

Mgr. Anna Hučalová – Mgr. Erika Poloncová, Slovenská národná knižnica v Martine

Výmena dokumentov má svoju dlhodobú históriu a jej počiatky siahajú už do 17. storočia. Tento akvizičný zdroj sa začal bežne využívať koncom 18. storočia a ďalej sa rozvíjal v 19. storočí. V roku 1886 vyvrcholili v Belgicku snahy o medzinárodnú kodifikáciu výmeny prijatím prvej medzinárodnej zmluvy o výmene dokumentov – tzv. Bruselského dohovoru. Ten sa obmedzoval len na oficiálne a vládne dokumenty. Roku 1958 boli z iniciatívy UNESCO prijaté dve konvencie. Prvá o medzinárodnej výmene oficiálnych a vládnych dokumentov a druhá o medzinárodnej výmene všetkých druhov dokumentov. Obe boli pomenované podľa miesta podpisu ako Parížske dohody. V zmysle týchto dohôd knižnica dohodne výmenu s inou knižnicou, vydavateľstvom, súkromnou osobou a ponúkne buď dokumenty vlastnej produkcie, alebo publikácie inštitúcie, ktorej je súčasťou. Dodanie dokumentov sa musí evidovať. Evidencia dokumentov obsahuje dve položky – evidujú sa odoslané i dodané dokumenty. Samotné „vyrovnanie“ vymenených dokumentov prebieha buď na základe kvantitatívnej ekvivalencie (t.j. zväzok za zväzok, prípadne stránka za stránku), alebo kvalitatívnej evidencie (prepočet peňazí).

Rozvoj výmeny podporujú najmä medzinárodné organizácie UNESCO a IFLA. Dôležitým výsledkom ich práce sú nielen metodické pokyny pre účastníkov výmeny, ale aj praktické odporúčania pre štátne a medzinárodné inštitúcie, týkajúce sa poštových sadzieb a ciel.

Na Slovensku vznikali už od 19. storočia rôzne vedecké spoločnosti, inštitúcie a spolky, ktoré sa snažili získať publikácie zo zahraničia výmenou za svoje publikácie. Výmena publikácií sa začala rozvíjať na vysokých školách, vo vedeckých knižniciach a v ďalších inštitúciách. Čoskoro po svojom vzniku pristúpila k Bruselskému dohovoru aj Československá republika (r. 1921). Výmena dokumentov v ČSR sa v rokoch 1918-1939 väčšinou obmedzovala na tradičnú výmenu vlastných publikácií medzi vedeckými inštitúciami a akadémiami. Politická situácia po druhej svetovej vojne mala dopad aj na výmenu publikácií, keďže mala za následok stagnáciu kontaktov s inštitúciami z tzv. kapitalistických krajín. Mierne zlepšenie nastalo po roku 1956, keď ministerstvo školstva uložilo vysokým školám a vedeckým knižniciam rozširovať výmenu i s týmito krajinami. Podľa tretieho vydania Príručky UNESCO z roku 1964 bolo v Československu v roku 1959 už viac ako 100 inštitúcií, ktoré vykonávali medzinárodnú výmenu dokumentov.

V Slovenskej národnej knižnici patrí medzinárodná výmena dokumentov k nezastupiteľným zdrojom doplňovania knižničných fondov zahraničnou literatúrou. Slovenská národná knižnica (SNK) bola do roku 2000 súčasťou Matice slovenskej, ktorá ako významná vedecká inštitúcia rozvíjala svoje vzťahy s podobnými inštitúciami v zahraničí. Jednou z foriem rozvíjania spolupráce bola práve vzájomná výmena publikácií, ktorými sa obohacovali knižničné zbierky. S medzinárodnou výmenou sa v SNK začalo roku 1953. Výmenné vzťahy sa rozvíjali so 144 knižnicami z 23 krajín a priemerný ročný prírastok v prvých rokoch existencie pracoviska výmeny predstavoval 140 zväzkov. Knižnica sa zameriavala na postupné rozširovanie výmeny, nadviazali sa výmenné vzťahy s národnými knižnicami, významnými vedeckými inštitúciami, spolkami Slovákov v zahraničí.

V deväťdesiatych rokoch sa prejavuje silný vplyv politických a spoločenských zmien, v dôsledku ktorých dochádza v krajinách bývalého socialistického bloku okrem iného k organizačným zmenám v oblasti vedy (zánik alebo reorganizácia vedeckých inštitúcií), k dopadu ekonomických opatrení na kultúru (uplatňovanie DPH, rast poštovného) a zároveň k vzniku síce rôznorodej a kvalitnejšej, avšak v mnohom dosť neprehľadnej vydavateľskej sféry. Ale aj v tejto oblasti sa situácia postupne stabilizovala.

V roku 2000 sa SNK osamostatnila a podľa Zákona o knižniciach č. 183/2000 Z.z. je konzervačnou a depozitnou knižnicou. Základnou úlohou SNK v oblasti akvizície je prednostne získavať, odborne spracúvať, ochraňovať a sprístupňovať domáce a zahraničné slovacikálne dokumenty a výberovo ďalšie zahraničné dokumenty (podľa vymedzeného profilu). Významným a nezastupiteľným zdrojom získavania zahraničnej literatúry zostáva aj naďalej medzinárodná výmena dokumentov.

V súčasnosti spolupracujeme so 468 partnermi z krajín celého sveta – knižnicami (predovšetkým národnými a vedeckými), rôznymi kultúrnymi inštitúciami a krajanský-

mi spolkami. Ich počet neustále narastá. Rozlišujeme partnerov aktívnych a pasívnych (u ktorých je výmenná spolupráca sporadická a nepravidelná). Pokryté sú všetky hlavné jazykové oblasti – slovanská, anglofónna, germánska a frankofónna. K najaktívnejším pertnerom patria: Deutsche Forschungsgemeinschaft v Bonne, Deutsche Nationabibliothek v Lipsku, Kubon und Sagner v Mníchove, British Library v Londýne, UCL School of Slavonic and Eastern European Studies Library v Londýne, Library and Archives v Ottawe, Indiana University v Bloomingtone, University of California v Berkeley, Rossijskaja gosudarstvennaja biblioteka v Moskve, Slovanská knihovna v Prahe, Ústav pro soudobé dějiny ČAV v Prahe, Biblioteka narodowa vo Varšave, Narodna biblioteka Srbije v Belehrade a ďalšie.

Predmetom medzinárodnej výmeny sú neperiodické aj periodické dokumenty. Zahraničným partnerom zasielame dokumenty na základe konkrétnych objednávok, ktoré od nich dostávame. Partnerom, ktorých profil poznáme vďaka dlhoročnej vzájomnej výmennej spolupráci, zasielame dokumenty bez objednávok po ich predchádzajúcom súhlase. Ide najmä o tzv. patriotiká – dokumenty súvisiace určitým spôsobom s konkrétnym národom, štátom. V minulom roku (2007) sme našim partnerom výmenou odoslali 2577 slovenských kníh a 212 titulov seriálových dokumentov. Požiadavky našich výmenných partnerov sú vymedzené profilom tej-ktorej knižnice, inštitúcie, spolku. Katedry slovanských jazykov pri rôznych univerzitách v zahraničí sa zaujímajú o slovenskú beletriu, iní žiadajú dokumenty zo slovenskej histórie či jazykovedy. Z periodík je najväčší záujem o časopisy *Slovensko, Slovenské pohľady, Knižnica* alebo o *Slovenské národné noviny.*

Z pracoviska medzinárodnej výmeny sa zahraničným partnerom zasielajú objednávky dokumentov vyexcerpovaných z národných bibliografií, ponukových zoznamov, vydavateľských katalógov alebo informácií získaných z internetu. Pri výbere zahraničných titulov sústreďujeme prioritne pozornosť na zahraničné slovaciká, pretože jednou z našich hlavných úloh, vymedzených v zriaďovacej listine SNK, je zhromažďovanie zahraničných slovacikálnych dokumentov. Týmto termínom označujeme dokumenty, ktoré boli vydané za hranicami územia národa a štátu a ktoré majú k nemu určitý vzťah podľa jazykových, autorských a obsahových kritérií. Konkrétne ide o:

- jazykové slovaciká (dokumenty alebo ich časti vydané v slovenskom jazyku, ku ktorému prináležia aj jeho dialekty a historické podoby, napr. bernolákovčina);
- autorské slovaciká (dokumenty slovenských autorov alebo za spoluúčasti slovenkých autorov na vydaní inorečových publikácií);
- obsahové slovaciká (dokumenty obsahujúce informácie o Slovensku, Slovákoch).

Je zložité vystopovať všetky zahraničné tituly, ktoré sa týkajú našej krajiny, resp. možno ich považovať za slovaciká. Problematické sú napríklad stručné údaje o dokumente bez anotácie, ktoré môžu vzbudzovať zdanie slovacity a naopak. Výmenné vzťahy s niektorými partnermi sa natoľko zefektívnili, že nám sami automaticky posielajú slovaciká vydané v ich krajine.

Okrem zahraničných slovacík knižnica získava zo zahraničia výberovo ďalšie doku-

menty vymedzené svojím profilom – z oblasti spoločenských vied, okrajovo z oblasti prírodných vied, encyklopédie, slovníky, základné diela národných kultúr. Tieto dokumenty tvoria reprezentatívnu zbierku zahraničnej literatúry z danej oblasti.

Podstatným hľadiskom, ktoré musíme mať na zreteli pri výbere dokumentov, je zohľadnenie ich ceny. Keďže dokumenty vymieňame na základe finančnej ekvivalencie (t.j. peňažná hodnota získaného dokumentu za peňažnú hodnotu odoslaného dokumentu), výmena s knižnicami zo západných krajín je pre nás v určitom zmysle nevýhodná. Priemerná cena publikácií, získavných z knižníc západných krajín, je okolo 1000 Sk. Hodnota slovenskej knihy, zaslanej nášmu výmennému partnerovi, je zhruba trikrát nižšia (napriek neustálemu rastu cien). Ak máme dosiahnuť finančné vyrovnanie, musíme výmennému partnerovi zaslať za 1 zahraničný dokument 3 slovenské publikácie. Táto situácia nám nedovoľuje objednávať výmenou všetky publikácie, o ktoré by sme mali záujem. Finančné ohraničenie považujeme za zvlášť nepriaznivú skutočnosť pri medzinárodnej výmene s knižnicami v Českej republike, kde vychádzajú hodnotné dokumenty, naviac jazykovo najprístupnejšie nášmu čitateľovi. Za uspokojivé možno považovať, že nie všetci výmenní partneri sledujú finančnú ekvivalenciu prísne.

Napriek finančnej „nerovnosti“ dokumentov, najmä v porovnaní so západnými krajinami, výmenu ako jeden zo spôsobov dopĺňania knižničného fondu nemožno podceňovať, lebo je jedným (ak nie jediným) prostriedkom akvizície publikácií, ktoré patrili do tzv. sivej literatúry – typologicky rôznorodej kategórie dokumentov, pre ktoré je charakteristický nízky stupeň zverejnenosti a nie sú dostupné cez bežných komerčných vydavateľov.

Ďalšou negatívnou stránkou výmeny je pretrvávanie javu (hoci v omnoho menšej miere), ktorý bol typický pre fungovanie výmeny v období socialistického Československa. Z niektorých knižníc (z býv. socialistického bloku) dostávame diokumenty neobjednané, ktoré nerešpektujú profiláciu našej knižnice a preto ich nemôžeme zaradiť do nášho fondu. Časť dokumentov z neprofilovej literatúry odosielame ako dar do iných knižníc či inštitúcií podľa ich špecializácie, ďalšie presúvame do fondu multiplikátov a neprofilových dokumentov. Je to nerentabilné, pretože ceny za nezaradené dokumenty zaťažujú finančné konto u výmenného partnera v náš neprospech. Vzhľadom na vysoké sadzby poštovného do zahraničia sa neoplatí tieto dokumenty vrátiť späť výmenným partnerom.

Napriek určitým obmedzeniam má medzinárodná výmena publikácií ako jeden zo zdrojov doplňovania knižničných fondov svoje opodstatnenie. Prostredníctvom medzinárodnej výmeny sme v minulom roku získali 1629 neperiodických dokumentov, čo predstavuje zhruba 55% prírastkov zahraničnej literatúrty. Pri periodickej literatúre je táto skutočnosť ešte markantnejšia, keďže finančný výmenný prepočet je výhodnejší ako oficiálny kurz konkrétnej meny.

V poslednom období sa stretávame vo fungovaní výmenných vzťahov s dvoma tendenciami. Na jednej strane pociťujeme pokles aktivity zo strany zahraničných partnerov (obzvlášť z anglofónnej jazykovej oblasti), dokonca dochádza k zrušeniu vzájom-

nej výmennej spolupráce a na strane druhej vznikajú nové výmenné vzťahy s krajinami bývalej Juhoslávie či ZSSR. Západné krajiny s vyspelými informačnými a komunikačnými technológiami čoraz väčšiu pozornosť venujú digitalizácii dokumentov a ich sprístupňovaniu na internete. To má za následok, že mnohé krajiny výrazne menia svoju akvizičnú politiku vo vzťahu k medzinárodnej výmene dokumentov.

V budúcnosti sa predpokladá znižovanie podielu medzinárodnej výmeny. To však závisí na spôsobe financovania akvizície, ktorá trpí nedostatkom finančných prostriedkov. Podiel medzinárodnej výmeny dokumentov na ročnom prírastku zahraničnej literatúry v SNK tvorí zhruba 60%. Zvyšných 40% tvorí nákup dokumentov a dary zo zahraničia. Tieto čísla dokazujú, že pre knižnice s nedostatočným rozpočtom je medzinárodná výmena dokumentov stále významným zdrojom akvizície zahraničnej literatúry.

Použitá literatúra

CECKO, Peter. *Medzinárodná výmena publikácií.* Bratislava : Slovenská technická knižnica, 1973.
KÚTIK, Vincent – BANSKÁ, Zuzana. Medzinárodná výmena publikácií. In *Čitateľ,* 1980, roč. 29, č. 10, s. 360-363.
FRATRIČOVÁ, Marta. Medzinárodná výmena publikácií. In *Zväzový bulletin,* 1988, roč. 19, č. 1, s. 41-44.

Zo života nečlenských knižníc

Knižnice v zariadeniach sociálnych služieb Trnavského samosprávneho kraja

Bc. Darina Kráľová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Trnavský samosprávny kraj uskutočnil v októbri 2007 prieskum v zariadeniach sociálnych služieb na území kraja, ktorý vyhodnotila a doplnila Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave. Cieľom prieskumu bolo zistiť, či tieto zariadenia sociálnej starostlivosti majú zriadené knižnice a ako ich využívajú.

Trnavský samosprávny kraj má vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti 20 zariadení sociálnych služieb:

- 11 domovov sociálnych služieb pre dospelých (DSSpD), ktoré sú určené len pre dospelých, z toho:

  8 domovov sociálnych služieb pre dospelých (DSSpD),

  2 zariadenia, kde je spolu domov dôchodcov plus domov sociálnych služieb pre dospelých (DD+DSSpD),

  1 zariadenie, kde je spolu domov dôchodcov, domov penzión pre dôchodcov a domov sociálnych služieb pre dospelých (DD+DPD+DSSpD),

- 9 domov sociálnych sklužieb pre deti a dospelých (DSSpDD).

Prieskumu sa zúčastnilo 20 respondentov, z toho 13 respondentov uviedlo, že majú zriadenú knižnicu. Zo 7 respondentov ktorí knižnicu nemajú, piati uviedli, že ich klienti napriek tomu majú k dispozícii knihy, ktoré získali darom alebo im ich priniesli rodinní príslušníci.

Príručnú knižnicu má teda z 20 zariadení sociálnych služieb 13 zariadení (65,5%). Poskytujú služby pracovníkom i klientom zariadení, zabezpečujú literatúru pre odborné vzdelávanie pracovníkov, na biblioterapiu, výchovno-vzdelávaciu činnosť, oddych a voľnočasové aktivity klientov. Pracovníkom umožňujú ďalej sa odborne vzdelávať a zároveň slúžia klientom na oddych a spríjemnenie ich pobytu v zariadeniach.

Tieto knižnice sú zriadené podľa § 5 a § 11 Zákona o knižniciach č. 183/2000 Z. z. Bližšie charakterizuje tento typ knižníc Barbara Janczak, ktorá vo svojom článku Biblioterapia – teória a prax uvádza, že „sú to špeciálne knižnice, ktorých hlavné poslanie je terapeutické pôsobenie na psychiku čitateľov, s cieľom pomôcť im v dosahovaní psychickej rovnováhy“.[1]Pozitívne je zistenie, že až 17 zariadení (85,5%) uviedlo, že vo svojej práci využíva a realizuje rôzne formy a metódy biblioterapie podľa druhu a stupňa postihnutia svojich zverencov, podľa vlastného knižničného fondu ako i kvalifikácie personálu. Len jeden respondent z tých, ktorí majú zriadenú knižnicu uviedol, že biblioterapiu nevyužívajú vôbec. Ako uvádza terminologický a výkladový slovník knižničnej vedy z r. 1998, „biblioterapia je psychoterapeutická metóda, ktorá využíva čítanie k liečbe duševne chorých, ale rovnako sa využíva aj pri reahbilitácii po liečbe a k navodzovaniu relaxácie v rámci psychohygieny.“[2] Táto terapia sa používa aj pri rozumovej, etickej, estetickej a morálnej výchove detí a mládeže. V prieskume dvaja respondenti konkrétne uviedli, že pracovníci ich zariadenia využívajú knihy na predčítavanie a následne aj na dramatizáciu alebo výtvarné spracovanie prečítaného textu.

Knižnice majú v zariadeniach sociálnych služieb svoje miesto, podmienky na činnosť sa líšia podľa typu zariadenia a klientov. Príručné knižnice v 9 zariadeniach (45%) vedú poverení pracovníci, v 8 zariadeniach (40%) má knižnica vyhotovený prírastkový zoznam, jedna organizácia (5%) má knihy zaevidované v účtovníctve. Knižničný a výpožičný poriadok má vypracovaný 7 knižníc (35%), v 8 prípadoch sa výpožičky evidujú (40%), v ostatných prípadoch sa knihy požičiavajú voľne. Čitateľov registrujú len 4 zariadenia (20%). Otváracie hodiny má stanovené len jedna organizácia (5%), ktorá pre knižnicu vypožičiava súbory kníh z regionálnej knižnice, ostatné zariadenia knihy požičiavajú podľa aktuálnych požiadaviek. V niektorých zariadeniach sú klienti ťažko mentálne a zdravotne postihnutí, sú pripútaní na lôžko, nevedia čítať a písať. V týchto prípadoch knižnica poskytuje len prezenčné služby, knihy sú voľne uložené v spoločenskej miestnosti.

V 13 knižniciach je evidovaných spolu 4871 knižničných jednotiek (kn.j.), z toho tvorí náučná literatúra 1028 kn.j., beletria 2418 kn.j., náučná literatúra pre mládež 236 kn.j.

---

[1] JANCZAK, B. Biblioterapia – teória a prax. In *Knižnica*, 2006, č. 2, s. 8.

[2] SAKÁLOVÁ, E. Biblioterapia. In *Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník, s. 48.*

a krásna literatúra pre deti 342 kn.j. Traja respondenti, ktorí majú spolu 847 knižničných jednotiek, zloženie literatúry podľa druhu neuviedli.

Odborná literatúra vo fondoch knižníc je určená najmä pre personál. Pre klientov je určená beletria (detektívky, cestopisy, historické romány, tzv. ženské romány) a detská literatúra (rozprávky, básničky, ilustrované detské encyklopédie). Mnohí klienti majú rôzne typy postihnutia, často nevedia čítať a písať, z toho dôvodu sa zariadenia orientujú pri akvizícii na nákup detskej literatúry. Pre zamestnancov nakupujú odbornú literatúru, ktorú potrebujú na vykonávanie svojej práce a zabezpečujú, aby sa stále vzdelávali a tak mohli zavádzať do praxe nové aktuálne poznatky a trendy.

Nové knihy nakupuje 15 zariadení (75%), z toho 4 zariadenia (20%) len pre zamestnancov. Darom získali nové knihy v 6 zariadeniach (30%). Kúpou aj darom získali nové knihy v 7 zariadeniach (35%). V dvoch prípadoch (10%) uviedli, že knihy do knižnice nakupujú klienti. V jednom prípade nové knihy získavajú iným spôsobom: vypožičiavajú si súbory kníh z regionálnej knižnice a potom ich požičiavajú klientom (DD+DPD+DSSpD Senica). Odbornú literatúru pre zamestnancov pravidelne nakupuje 15 zariadení (75%), z toho 4 zariadenia nemajú zriadenú knižnicu. Pre klientov zariadenia nakupujú najmä krásnu literatúru (podľa druhu zariadenia): rozprávky, tzv. ženské romány, dievčenské romány, detektívky. Z náučnej literatúry je najväčší záujem o detské encyklopédie s výraznými ilustráciami a veľkým písmom. Záujem je i o dennú tlač a časopisy pre dospelých i detské časopisy: *Včielka, Macko Pusík.*

Zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja majú zriadených 13 knižníc (65%), ktoré zabezpečujú celoživotné vzdelávanie ich pracovníkov a zároveň sú zamerané na spríjemnenie pobytu klientov týchto zariadení i na biblioterapiu. Pravidelne využívajú knižnicu zamestnanci i klienti vo všetkých13 zariadeniach; knihy sa vyskytujú a využívajú aj v zariadeniach sociálnej starostlivosti, ktoré knižnicu zriadenú nemajú. - Spolu 17 zariadení (85%) využíva literatúru na biblioterapiu a výchovnú činnosť, 1 respondent uviedol, že literatúru využíva len ne vzdelávanie personálu.

Ideálne by bolo, ak by každé zariadenie malo vyčlenenú miestnosť pre potreby knižnice s vhodným zariadením a zodpovedným pracovníkom, ktorý by zabezpečoval jej činnosť, od výberu vhodnej literatúry (na základe požiadaviek odborných zamestnancov a klientov) až po jej spracovanie a výpožičnú činnosť.

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave pripravila súbory kníh, ktoré získala darom od občanov a z rôznych dôvodov neboli zaradené do jej fondov a tieto súbory ponúkla zariadeniam sociálnej starostlivosti Trnavského samosprávneho kraja. Záujem prejavili tri zariadenia, ktorým boli v decembri 2007 súbory kníh odovzdané.

Zoznam bibliografických odkazov

JANCZAK, B. Biblioterapia – teória a prax. in *Knižnica,* 2006, roč. 7, č. 2, s. 7-10.

SAKÁLOVÁ, E. Biblioterapia. In *Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník : odbor knižničná a informačná veda.* Bratislava : SPN, 1998, s. 48.

Zákon č. 183/2000 Z.z. o knižniciach.

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

Orgány Slovenskej asociácie knižníc a ich predstavitelia

V zmysle stanov Slovenskej asociácie knižníc orgánmi asociácie sú valné zhromaždenie, správna rada a kontrolná a revízna komisia.

Valné zhromaždenie je najvyšším orgánom asociácie. Rozhoduje o zásadných i ďalších otázkach jej činnosti, volí predsedu asociácie, správnu radu a kontrolnú a revíznu komisiu. Zakladajúce valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc (SAK) sa konalo 3. decembra 1992. Zvolili na ňom prvého predsedu SAK a členov správnej rady. V nasledujúcich rokoch sa valné zhromaždenia konali pravidelne 1-2 krát ročne. Volebné valné zhromaždenia (s voľbami funkcionárov) sa uskutočnili 15. novembra 1994, 14.decembra 1995 (doplňovacie voľby), 8. novembra 1996, 12. novembra 1998, 9. novembra 2000, 23. novembra 2003 a 24. októbra 2006.

Funkciu predsedu SAK vykonávali Ján Kurák[1] (1992-1996, dve volebné obdobia), Daniela Gondová (1996-2000, dve volebné obdobia), Mária Kadnárová (2000-2003), Daniela Gondová (2003 - , v súčasnosti v druhom volebnom období). O svojej práci v tejto funkcii napísali všetci traja do posledného minuloročného čísla nášho bulletinu (Päť otázok predsedom SAK. In *Bulletin SAK*, 2007, roč. 15, č. 4, s. 33-37.)

Správna rada je výkonným orgánom asociácie. Spomedzi svojich členov volí podpredsedu, tajomníka a hospodára asociácie. Ako svoje pracovné a poradné tímy vytvára odborné skupiny – stále, alebo na riešenie jednorazových úloh (ad hoc). V jednotlivých volebných obdobiach **členmi správnej rady boli:**

1993-1994
Daniela Gondová, Marcela Horváthová, Oľga Kaliská, Peter Klinec, Ľubica Ludvighová, Peter Maruniak, Dagmar Vrablicová, Emil Vontorčík

1994-1996
Miroslav Golis, Daniela Gondová, Marcela Horváthová, Oľga Kaliská, Daniela Slížová, Pavol Urbančok, Elena Veľasová, Dagmar Vrablicová, Marta Žilová

1996-1998
Jozef Ciffra, Ľudmila Čelková, Katarína Ďurovcová, Blanka Fetkovičová, Ján Guľa, Oľga Kaliská, Darina Kožuchová, Darina Krausová, Ján Kurák, Daniela Slížová, Elena Veľasová, Marta Žilová

1998-2000
Ľudmila Čelková, Katarína Ďurovcová, Ján Guľa, Horst Hogh, Oľga Kaliská, Klára Kernerová, Darina Krausová, Pavol Urbančok, Elena Veľasová, Marta Žilová,

[1] Mená v texte uvádzame bez akademických a vedeckých hodností.

2000-2003
Beáta Bellérová, Ľudmila Čelková, Katarína Ďurovcová, Ján Gašpar, Daniela Gondová, Peter Klinec, Ľubomír Kucka, Dušan Lechner, Helena Pangrácová, Milan Rakús, Marta Sakalová

2003-2006
Emília Antolíková, Beáta Bellérová, Andrea Doktorová, Margita Gálová, Mária Kadnárová, Ľuomír Kucka, Oľga Lauková, Dušan Lechner, Milan Rakús, Katarína Šušoliaková

2006-
Emília Antolíková, Andrea Doktorová, Daniela Džuganová, Margita Galová, Klára Kernerová, Oľga Lauková, Dušan Lechner, Alena Poláčiková, Milan Rakús, Katarína Šušoliaková.

Zo zvolených členov správnej rady ako **podpredsedovia** asociácie pôsobili: Emil Vontorčík (1993-1994), Elena Veľasová (1995-1998), Klára Kernerová (1998-2000), Ľubomír Kucka (2000-2003), Andrea Doktorová (2003-). **Funkciu tajomníka** vykonávali: Daniela Gondová (1993-1996), Ján Kurák (1996-1998), Elena Veľasová (1998-2000), Ľudmila Čelková (2000-2003), Mária Kadnárová (2003-2006), od r. 2006 túto agendu vykonáva podpredseda, resp. predseda asociácie. **Funkciu hospodára, resp. pokladníka** postupne zastávali: Dagmar Vrablicová (1993-1995), Marta Žilová (1995-2000), Helena Pangrácová (2000-2003), od r. 2003 tieto agendy vykonáva podpredseda asociácie. Viacerí členovia správnej rady vykonávali, resp. vykonávajú aj funkciu vedúcich odborných skupín alebo sekcií SAK.

Kontrolná a revízna komisia (KaRK) sleduje dodržiavanie stanov a plnenie uznesení orgánov asociácie, reviduje hospodárenie asociácie a preveruje ročnú účtovnú uzávierku. V KaRK SAK v jednotlivých volebných obdobiach pracovali:

1993-1994
Danka Petrášová (predseda), Mária Balkóciová, Judita Kopáčiková

1994-1996
Danka Petrášová (predseda), Mária Balkóciová, Judita Kopáčiková,

1996-1998
Silvia Stasselová (predseda), Mária Balkóciová, Želmíra Brozmannová

1998-2000
Silvia Stasselová (predseda), Janka Ághová, Valéria Krokavcová

2000-2003
Valéria Krokavcová (predseda), Mária Balkóciová, Milan Gonda

2003-2006
Katarína Soukupová (predseda), Viera Baničová, Anna Keruľová

2006-
Katarína Soukupová (predseda), Viera Baničová, Anna Gašparovičová.

Odborné skupiny (OS) sú poradné a pracovné tímy správnej rady SAK pre jednotlivé odborné činnosti. Ako stále OS sa krátko po vzniku asociácie kreovali tieto: OS pre otázky dlhodobého rozvoja slovenských knižníc, OS pre propagáciu a edičnú činnosť, OS pre zahraničné styky, OS pre automatizáciu a technizáciu, OS pre bibliografiu a katalogizáciu, OS pre legislatívne otázky, OS pre ekonomické problémy knižníc. Väčšina z nich pôsobí až do súčasnosti, i keď s viac či menej pozmeneným názvom. Kratšie (do roku 1994, resp. 1996) pôsobili OS pre bibliografiu a katalogizáciu, OS pre ekonomické problémy knižníc a neskôr kreovaná OS pre styk s verejnosťou. Popri stálych OS sa podľa potreby vytvárali OS pre jednorazové úlohy. Vedúcimi stálych OS postupne boli:

OS pre otázky dlhodobého rozvoja slovenských knižníc – Daniela Slížová (1993), Eva Kundrátová (1994), Marcela Horváthová (1994-1996), Darina Krausová (1996-2000), Dušan Lechner (2000-2003), Oľga Lauková (2003-)

OS pre propagáciu a edičnú činnosť – Kamila Fircáková (1993-1994), Ladislav Oslanec (1994-1996), Ľudmila Čelková (1996-2000), Ľubomír Kucka (2000-2006), Klára Kernerová (2006-)

OS pre zahraničné styky – Peter Klinec (1993-1994), Vlasta Cikatricisová (1994-1998), Horst Hogh (1998-2000), Beáta Bellérová (2000-2006), Alena Poláčiková (2006-)

OS pre automatizáciu a technizáciu (v súčasnosti pôsobí ako **OS pre informatizáciu a elektronizáciu)** – Igor Prokop (1993), Ľubomír Mikuláš (1994), Daniela Slížová (1994-1996), Ján Guľa (1996-2000), Milan Rakús (2000-)

OS pre legislatívne otázky – Marta Ehnová (1993-1996), Daniela Slížová (1996-1998), Oľga Kaliská (1998-2000), Ján Gašpar (2000-2003), Dušan Lechner (2003-)

OS pre bibliografiu a katalogizáciu – Miloš Kovačka (1993-1994)

OS pre ekonomické problémy knižníc – Štefan Müller (1993-1995), Jan Žůrek (1995-1996)

OS pre styk s verejnosťou – Elena Veľasová (1994-1996).

Ako poradné a pracovné tímy spravnej rady SAK pre jednotlivé druhy a typy knižníc sa v polovici 90. rokov vytvorili **sekcie,** menovite sekcia pre verejné knižnice a sekcia pre akademické knižnice. Ich činnosť postupne viedli:

Sekcia pre verejné knižnice – Katarína Ďurovcová (1996-2003), Emília Antolíková (2003-2006), Margita Gálová (2006-)

Sekcia pre akademické knižnice – Daniela Gondová (1994-1996), Marta Sakalová (1996-2003), Beáta Bellérová (2003-2006), Daniela Džuganová (2006-).

Charakter špecifického poradného a pracovného tímu má **redakčný kolektív Bulletinu SAK.** Tvorí ho zodpovedný redaktor, hlavný, resp. výkonný redaktor a redakčná rada. Bulletin SAK vychádza od roku 1993 s periodicitou štyrikrát ročne

(vyšlo tiež niekoľko mimoriadnych čísel). Na poste **zodpovedného redaktora** postupne zastali Kamila Fircáková (č. 1/1993), Ján Kurák (1993-1996), Danka Petrášová (1997-1998), Ján Kurák (1998-2006), Klára Kernerová (2007-). Ako **hlavný redaktor** pripravoval bulletin v rokoch 1993-1997 Jozef Hajdušek. Vo funkcii **výkonného redaktora** postupne pracovali Pavol Hýroš (č. 1/1993)**,** Mária Mlynáriková (1993-2006), Kamila Fircáková (2007-).

Rozsah nášho príspevku nedovoľuje podrobnejšie predstaviť vyššie vymenovaných funkcionárov SAK. Knihovníckej verejnosti je väčšina z nich v podstate známa – sú to riaditelia a vedúci pracovníci knižníc, odborníci-špecialisti a i. Spolu s nimi sa na činnosti Slovenskej asociácie knižníc, na plnení jej poslania a úloh podieľali a podieľajú desiatky ďalších knižničných pracovníkov. Všetkým za to patrí uznanie a vďaka.

K. F.

INFORMÁCIE

Deň ľudovej rozprávky

Deň s Dobšinským

Pavol Dobšinský je najznámejší slovenský rozprávkár. 180. výročie jeho narodenia je aj pre knižnice príležitosťou prezentovať rozprávky, na ktorých vyrástli celé generácie čitateľov. Najrozsiahlejšia zbierka rozprávok vyšla v rokoch 1880 – 1883 v Martine, ešte počas života P. Dobšinského. V žánrovo pestrých ôsmich zošitoch sa nachádzalo 90 rozprávok. K nezabudnuteľným patrí aj druhé vydanie z roku 1959 s krásnymi ilustráciami Martina Benku. Odvtedy vyšli rozprávky ešte veľmi veľakrát, aj v modernejšom prerozprávaní inými spisovateľmi.

Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach a regionálne knižnice Košického samosprávneho kraja pripravili na 19. marec celodenné podujatie Deň ľudovej rozprávky, ktoré je súčasťou celoslovenskej kampane Slovensko Dobšinskému. Cieľom podujatia bolo prostredníctvom čítania, besied a dramatizovaných ukážok priblížiť detským čitateľom v regionálnych knižniciach v Michalovciach, Košiciach, Rožňave, Spišskej Novej Vsi a Trebišove najkrajšie slovenské rozprávky. Rozprávkový maratón trval takmer 12 hodín, počas celého otváracieho dňa jednotlivých knižníc.

Verejná knižnica Jána Bocatia pripravila na 19. marec 2008 celodenný program v dvoch svojich pobočkách, kde sa najviac pracuje s detskými čitateľmi. Deň ľudovej rozprávky sme otvorili v Kultúrnom stredisku v mestskej časti Šaca bábkovým predstavením Zlaté pierko pre takmer 300 žiakov tamojších škôl. Význam Dobšinského pre súčasnosť pripomenul v otváracom príhovore starosta tejto mestskej časti, ktorý významne podporuje všetky aktivity tejto našej pobočky. Predstavenie malo veľký úspech u detí, ale aj u pedagógov, ktorí ocenili možnosť takto príjemne stráviť predveľkonočnú stredu. Po skončení predstavenia nasledovalo už v knižnici nonstop čítanie rozprávkových kníh. Zaujímavosťou v tejto knižnici je fakt, že čítať sa prihlásilo i niekoľko mamičiek a starých mám, ktoré čítali deťom namiesto knihovníčky, tá totiž v ten deň musela aj vypožičiavať. Mimoriadnu radosť predviesť sa čítaním mali rómske deti, ktoré mohli ukázať, že vedia nielen dobre čítať, ale aj kresliť.

Celodenný literárny maratón na pobočke na sídlisku KVP spestrili tiež herci Bábkového divadla v Košiciach dramatizovanými ukážkami rozprávok. Radosť bola veľmi veľká, keď najmenším deťom dovolili nielen dotknúť sa bábok, ale aj vyskúšať si maňušky. Takto zblízka zistili, že ani hrozne vyzerajúceho draka sa netreba báť. Aj tu počas rozprávkového dňa čítali knihovníci, rodičia, starí rodičia a deti deťom.

Veríme, že týmto podujatím sa podarilo spopularizovať krásne slovenské rozprávky,

ktoré máme v knižniciach bohato zastúpené. Bohužiaľ, ukázalo sa, že veľmi veľa dnešných detí ich nepozná. A veľmi mnoho rodičov im už tieto rozprávky ani nečíta.

Tohtoročné oslavy Pavla Dobšinského sú preto pre nás knihovníkov skvelou príležitosťou zaviesť deti i dospelých do nádhernej rozprávkovej krajiny a ukázať im, že klasické rozprávky môžu byť i dnes hlbokým emocionálnym zážitkom.

PhDr. Klára Kernerová, Verejná knižnica Jána Bocatia v Košiciach

Hľadá sa Dobšinský

Staré a osvedčené slovné spojenie hovorí: „Kto hľadá, nájde..." My sme hľadali a veru sme aj našli.Koho? Kde? Čítajte ďalej a dozviete sa.

Pri príležitosti 180. výročia narodenia Pavla Dobšinského – nášho rozprávkového kráľa – a tiež Dňa ľudovej rozprávky i Týždňa slovenských knižníc sme v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave vyhlásili veľké čitateľské pátranie pod názvom Hľadá sa Dobšinský. Počas celého dňa prichádzali malí i väčší čitatelia do knižnice a prinášali v rukách svoje klenoty. Do každej knihy pribudla pečiatka s nápisom Deň ľudovej rozprávky 16. marec. A vďaka každej knihe i vyplnený kupón do žrebovania. Našimi rukami prešlo 190 kníh, rozdali sme 190 pečiatok a do osudia tak vložili 190 žrebovacích kupónov. Keď sme to všetko prečítali a zrátali, zistili sme i niekoľko zaujímavostí.

Knihy pochádzali z 11 vydavateľstiev. najviac zastúpené boli vydavateľstvá Mladé letá, Ikar a Ottovo nakladatelství. Prinesené knihy P. Dobšinského ilustrovalo 17 známych i menej známych ilustrátorov. Najčastejšie sa vyskytovali knihy ilustrované národnými umelcami Ľudovítom Fullom a Martinom Benkom, a Ľubou Končekovou-Veselou. Čitatelia nám priniesli ukázať 24 rôznych titulov od P. Dobšinského. Najčastejšie sa vyskytujúcimi titulmi boli *Slovenské rozprávky, Prostonárodné slovenské povesti* a *Trojruža.* Narátali sme 133 rôznych rokov vydania. Najstaršie prinesené knihy boli vydané v rokoch 1951, 1962 a 1966. Najnovšie knihy vyšli v uplynulých rokoch 2007, 2006 a 2005.

Naši čitatelia nám dovolili nazrieť trošku i do svojho súkromia a tak sme v knihách objavili i krásne a srdečné venovania, či povzbudenia. Napríklad: *Našej dcérenke Barborke,* alebo *Veľa chuti do učenia Ti želá primátor mesta Piešťany,* alebo *Soňke venuje k narodeninám a meninám spolužiačka a kamarátka Dianka 2006,* alebo *Milej Olenke na*

Vianoce 1951 Mamka a taťka, alebo *Našej milej vnučke Alžbetke k meninám zo srdca venujú starí rodičia zo Šúroviec,* alebo *Krstná mamička venuje svojej dcérke Marienke.*

Skutočnosť, že deň, počas ktorého sme hľadali a tvorili „Dobšinského rekord“, nebol veľmi teplý ani slnečný a napriek tomu prišli desiatky čitateľov, nás presvedčila a povzbudila k uskutočneniu tejto akcie i o rok. Veď posúďte sami: s tromi knihami prišli otec, mama i dieťa. Najmenším čitateľom, ktorý vkráčal do oddelenia pre deti so svojou mamičkou, ktorá priniesla knihu, bol len ročný Tomáško. Ale objavil sa i dedko so svojou vnučkou, ba i desať trieddnych kolektívov, pre ktorých bola pripravená literárna hodina o Pavlovi Dobšinskom. Tešili sa ony, tešíme sa i my. A radosť, tú potrebujeme predsa každý deň. Tak ako rozprávky...

Veronika Chorvatovičová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Týždeň slovenských knižníc

Týždeň slovenských knižníc a veršíky knihovníkov

Prvé veršíky – autorka Miťa Antolíková

TSK sme zatvorili,
zrátali a zhodnotili,
Dobšinského oprášili,
s rozprávkou sa potešili,
pozornosť si vynútili,
všetko sme si nafotili,
novinárov znásilnili,
aby stránky naplnili,
pojedli sme a popili
to, čo sme si navarili.

Teraz čísla spočítajme,
na papier ich ihneď dajme,
SAK-u mailom posielajme:

Koľko bolo podujatí?
Koľko na nich bolo ľudí?
Nech nám čísla ukážu,
čo knihovníci dokážu.

Čísla, to je naše hobby,
s číslami sa dobre robí.
Nemeškajte,
počítajte,
nekričte, nenadávajte,
mailujte
a posielajte!

Jedna z odpovedí – tiež vo veršoch, autorka Iveta Kyselová:

Zapli sme si počítače,
aby nám zasvitlo v čase,
výdych počuť okolo,
chystáme druhé kolo.

TSK sme ukončili,
trochu vzruchu narobili.
Mladí, starí, čo ste chceli,
knižnice vám vyhoveli.
Akcie zas opäť boli,
zábudlivcov sme prebrali.
Knihy vráťte, už je čas,
rozprávky tu máme zas.

Aktivity rátame,
Miti čísla hlásime.
Koľkože to podujatí?
GKPD vzorne hlási:
34 prebehlo,
606 ich videlo.

Čas nám beží,
19-ty je už tu.
Deň rozprávky sa nám blíži,
poďme všetci ku knižnici.
Deti milé, kdeže ste?
Dobšinský sa raduje,
že knižnica jeho je.
Hráme sa i čítame,
spolu sa zabávame.

Písmenká sú nezbedné, ale deti šibalské.
Knihovníci radi sú, keď knihy rozprávajú.

Ďalšia výzva – a opäť veršovaná – a opäť Miťa Antolíková:

PROSÍM,
pošlite mi čísla dve,
veď ich máte zrátané,
koľko kusov podujatí,
koľko ks dobrých ľudí
TSK vám priniesol.
Iba vtedy význam má
dať tie čísla do sveta,
keď to bude spoločné,
aj keď je to náročné!

Dnes čakám čísla celý deň,
dnes ani domov nepôjdem,
trápiť vás budem, obťažovať
a e-maily vypisovať!

Týždeň slovenských knižníc oslávil deviatiny!

Už to nie je pampersácke bábätko, ale samostatné dieťa, ktoré presne vie, načo je tu a čo dokáže. Ako rástlo, každý rok sme priebežne mapovali jeho aktivity v knižniciach SAK. Niektorým to chvíľami zaváňalo starým režimom, nuž sme upustili od správ a tešili sa zo životaschopnosti.

Napriek tomu sme neostali ľahostajní voči veľkosti TSK a tak sme sa začali po úspešnom 9. ročníku zaujímať, aké má základné miery – váhu a výšku? Čo všetko sa počas TSK v knižniciach deje a čo všetko knižnice dokážu?

Médiá potrebujú odrazový mostík, naším základom sú čitatelia a výpožičky, ale TSK je predovšetkým o podujatiach nahustených v jednom týždni tak, aby zaujali aj tých, ktorí naše knižnice bežne prehliadajú. Veď o to nám ide, aby sa o nás hovorilo, písalo, aby sme boli navzájom prepojení aktivitami a pozornosťou. Ale tušíme vôbec, koľko podujatí dokážu knižnice na Slovensku počas TSK uskutočniť?

Nešlo nám o to, aby sme trhali rekordy, ani o to, aby sme niekoho nedocenili. Dostali sme veľa krásnych e-mailov s bohatým hodnotením TSK a peknou fotografickou dokumentáciou, zamerali sme sa však predovšetkým na čísla. Vďaka všetkým, ktorí reagovali a čísla poslali, spočítali sme nespočítateľné. Posledné dni spočítavania sa začali ozývať aj mestské a malé obecné knižnice, ktoré sa tiež do TSK zapojili a nie sú členmi SAK. Dať priestor aj týmto knižniciam by znamenalo zmapovať to komplet-

ne a na to nebol čas. Preto sme pri hodnotení ostali len pri členských knižniciach SAK.

Zo zistených čísel vyplýva, že najviac podujatí uskutočnila Verejná knižnica Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici – 57 podujatí – a konkurovala jej Turčianska knižnica v Martine, tretia s najväčším počtom podujatí bola Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave. Najviac účastníkov na podujatiach bolo v Podtatranskej knižnici v Poprade – 1372 účastníkov, a ďalej v Knižnici P. O. Hviezdoslava v Prešove a Knižnici Mateja Hrebendu v Rimavskej Sobote.

Spolu sme v knižniciach na Slovensku uskutočnili počas tohtoročného TSK 863 podujatí vo všetkých typoch knižníc a vďaka podujatiam sme do knižníc pritiahli 28 148 návštevníkov. Pripomíname, že do počítania sme nezahŕňali návštevníkov na výstavách, ktorých knižnice nemali podchytených, ani niektoré predajné výstavy, ktoré neboli pomenované ako podujatia. Niekedy bolo ťažké zo správy posúdiť, čo zahrnúť pod podujatie. Veríme však, že pochopíte, že čísla neskrývajú čas, energiu a lásku, s ktorou sme podujatia pripravovali. Vieme aj to, že nie je dôležitá kvantita, ale vždy musíme myslieť aj na kvalitu. napriek tomu našim tohtoročným, neplánovaným číselným víťazom TSK úprimne blahoželáme a tešíme sa, že zvládli množstvo podujatí so skvelým počtom účastníkov.

Takže, rozmery nášho týždňa sú 863/28 148. Je to krásne číslo, skrývajúce množstvo práce, za ktorú patrí predovšetkým úprimná vďaka. Určite vám to nestihli povedať zriaďovatelia, možno si to všimli čitatelia, ale určite si to plne uvedomuje Slovenská asociácia knižníc, ktorá sa už teraz teší na okrúhle desiate narodeniny.

Mgr. Emília Antolíková, Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou

Týždeň slovenských knižníc na Záhorí

Aj Záhorská knižnica v Senici využila Týždeň slovenských knižníc na prezentáciu svojej činnosti. I keď zameranie 9. ročníka TSK bolo tradičné, predsa len 180. výročie narodenia Pavla Dobšinského rámcovalo všetky podujatia pre najmladších používateľov. Velikánovi slovenskej rozprávky sme síce venovali pozornosť počas celého mesiaca marca, no dominantným sa výročie stalo práve v Týždni slovenských knižníc. Naším cieľom bolo vysvetliť deťom dnešných dní zmysel a náročnosť zbierania rozprávok po Slovensku za čias Pavla Dobšinského a našu povinnosť šíriť dobré meno slovenskej pôvodnej rozprávky do ďalších dní.

Hneď otváracie podujatie nazvané „Narodeninová oslava Pavla Dobšinského“ vychádzalo z tejto myšlienky. Mali sme šťastie, že spolupracujúca škola si náš zámer tiež osvojila a pripravila zdramatizované pásmo o tom, ako rozprávkár rozprávku našiel, spracoval ju a poslal deťom. Tie sa ju potom naučili a predviedli ju tým, ktorí ešte nevedia čítať. Na záver spoločne rozprávku Soľ nad zlato zilustrovali.

Pravidelne sa s deťmi nižších ročníkov základných škôl v Senici stretávame v Centre voľného času Stonožka. Chodí za nimi maskot detského oddelenia našej knižnice Poznávajka. Navštívili sme ich i počas TSK, aby i ony vedeli o výročí slovenského roz-

právkára a spolu s Poznávajkou roztočili Rozprávkové vretienko. V piatok 14. marca sme mali veľkú návštevu z Domova sociálnych služieb pre postihnuté deti Svetluška, ktoré v knižnici hľadali Janka Hraška, aby sa s ním potom mohli pri jeho rozprávaní zabaviť.

Čitateľskej verejnosti sme i v tomto roku venovali literárno-hudobný večer v priestoroch Záhorskej galérie. Bol o literárnej historičke a vysokoškolskej pedagogičke pani Eve Fordinálovej, ktorá predstavila prítomným svoju najnovšiu básnickú zbierku *Chystám Ti miesto...* Atmosféru večera príjemne dotvoril profesionálny prednes pani Hildy Michalíkovej a skladby v podaní Chrámového zboru r.k. kostola v Senici.

S veľkým záujmom pedagógov a študentov sa stretla i predajná výstava najnovšej produkcie vydavateľstva Portál, sprievodné výstavky – Najkrajšie rozprávky Pavla Dobšinského a Divadelný plagát k 120. výročiu narodenia Henrika Ibsena. Pracovníci knižníc okresov Senica a Skalica na vzdelávaco-informačnom stretnutí si porozprávali Čo nového v slovenskom i záhoráckom knihovníctve.

Týždeň slovenských knižníc splnil to, čo sme od neho čakali – zviditeľnil knižnicu, potešil jej používateľov a knihovníčky utvrdil v presvedčení, že naša práca má zmysel.

Keď Týždeň slovenských knižníc trvá celý rok

Kedysi boli knižnice centrami vzdelanosti a váženými inštitúciami, ktoré sa svojím významom takmer rovnali vysokým školám a univerzitám. Dnes už musia za svoju existenciu bojovať a nezriedka rôznymi spôsobmi dokazovať svoj význam. Hoci si myslím, že je zarážajúce, keď treba niekomu dôležitú úlohu knižníc pripomínať. Ak sa to však robí aj prostredníctvom zaujímavých aktivít a podujatí, má to svoj zmysel. A v propagácii knižníc činnosťou našla zmysel aj Slovenská asociácia knižníc, ktorá na začiatku marca vyhlásila už deviaty ročník Týždňa slovenských knižníc. Aj tento rok zostalo ideou celej akcie motto: Knižnice pre všetkých, ktoré bolo inšpiráciou aj pre knižnicu v Hlohovci.

Podľa slov vedúcej knižnice Jany Polakovičovej v tomto týždni žijú všetci pracovníci udalosťami v knižnici ešte intenzívnejšie ako inokedy. A takýto čulý knižničný život je nepochybne náročný, veď tento rok mala hlohovská knižnica v repertoári šesť zaujímavých podujatí. Aktivity boli naozaj rôznorodé, takže si v nich určite každý mohol nájsť to svoje. Knižnica okrem dospelých a mládeže nezabudla ani na deti a hneď prvé podujatie v týždni venovala práve im.

Program na podporu čítania detí za účasti autora knihy *Láskavé rozprávky* Braňa Jobusa, člena skupiny Vrbovskí víťazi, sa pre žiakov základných škôl uskutočnilo v Empírovom divadle. Autor knižky strhol deti svojím nesporným talentom zaujať publikum, takže mnohé deti, ktoré si spisovateľov predstavujú iba ako vážených pánov z obrázkov učebníc literatúry, budú na stretnutie so „živým“ spisovateľom určite dlho spomínať. O trochu náročnejšej literatúre bola reč na besede s básnikom a literárnym teoretikom Milanom Richterom, ktorý sa so študentmi gymnázia rozprával nielen o tvorbe a osobnosti jedného z najvýznamnejších predstaviteľov svetovej literatúry 20. storočia - Franza Kafku.

Empírové divadlo dostalo zabrať aj počas prezentácie novej knihy Gabriely Rothmayerovej *Vtedy na východe* za účasti autorky. Autentickú recenziu o výbornej knihe *Vtedy na východe* prostredníctvom rozhovoru predviedla hlohovská rodáčka – novinárka Marta Moravčíková, ktorú spisovateľka použila ako predlohu pre jednu z postáv vo svojej knihe. Úspech a dlhý aplauz divákov si však vyslúžila aj výborná herečka a spisovateľka Milka Zimková, ktorá sa v Empírovom divadle predviedla monodrámou chorvátskeho autora Ludwiga Bauera Angelína odovzdáva dušu Najvyššiemu.

Umenie však nechýbalo ani na ďalších podujatiach Týždňa slovenských knižníc v Hlohovci. Študenti združenej strednej školy besedovali s fotografom Ladislavom Struhárom o umeleckej fotografii a pri príležitosti 180. výročia narodenia slovenského rozprávkára Pavla Dobšinského sa v Základnej škole Vilka Šuleka uskutočnilo vyhlásenie výtvarnej súťaže Nakresli mi rozprávku. Súčasťou programu knižnice bolo aj otvorenie novej súťaže pre druhý stupeň základných škôl Hľadá sa kráľ čitateľov 2008. Týždeň slovenských knižníc bol zároveň aj týždňom otvorených dverí knižnice v Hlohovci, ktorý pre čitateľov znamenal bezplatnú registráciu nových záujemcov, internet zadarmo pre všetkých, odpustenie pokuty pri oneskorenom vrátení knihy aj možnosť anonymného vrátenia kníh. Zaujímavou ponukou bola tiež burza starších kníh a informatické výchovy aj exkurzie pre deti materských škôl a základných škôl v detskom oddelení knižnice.

Nabitý program počas Týždňa slovenských knižníc bol skutočne zaujímavou formou propagácie a otvorenia sa pre všetkých. Napriek výbornej myšlienke podujatia knižnica v Hlohovci na svoje zviditeľnenie a dôkaz činnosti takýto spôsob nepotrebuje, pretože nežije iba počas tohto jediného týždňa. Zaujímavé aktivity pre deti, mládež aj pre dospelých ponúka počas celého roka a v mnohých prípadoch sa jej aj napriek rôznym prekážkam darí vytvoriť príjemné prostredie pre záujmy a činnosť Hlohovčanov. A to je aj výzva Týždňa slovenských knižníc. Aby knižnice žili nielen jeden týždeň v roku.

Mária Moravčíková, čitateľka Mestskej knižnice v Hlohovci

Týždeň slovenských knižníc v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave

Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave pripravila program v intenciách motta – Knižnica pre všetkých. Boli to exkurzie, besedy, prezentácie, hodiny informačnej prípravy. Boli určené deťom, mládeži a dospelým. Zvlášť sme sa venovali skupine seniorov i tým najmenším s mamičkami.

Týždeň slovenských knižníc bol príležitosťou i pre tých čitateľov, ktorí pozabudli na plynúci čas a nevrátili požičané knihy v stanovenom čase. Knižnica upustila od vymáhania pokuty za prekročenie výpožičnej doby, ak knihy v tomto týždni vrátili v poriadku. Takto sa nám podarilo dostať späť do fondu 461 kníh, odpustili sme sankčné poplatky v hodnote 19 625 Sk. Uskutočnilo sa 41 podujatí, počet účastníkov na nich bol: 941.

Najvýznamnejšie podujatia:

10. marca 2008

- Hollého pamätník – školské kolo v recitačnej súťaži žiakov Spojenej školy na Spojnej ulici v Trnave
- Giuseppe Verdi – hudobno-slovné pásmo pre klientov spoločnosti KRUH

11. marca 2008

- Predstavujeme hudobné nástroje – hudobno-slovné pásmo
- Knižnica nás víta – hodina informačnej prípravy pre deti materskej školy na Ružindolskej ul. v Trnave
- Detské tábory : bezpečnosť detí pri hrách a činnostiach – prezentácia knižnej novinky pre organizátorov podujatí pre deti za účasti autora Zdeňka Friedricha

12. marca 2008

- Elektronická komunikácia – druhá časť školenia pre seniorov
- Ježibabka Celestínka – stretnutie detí s autorkou knihy Janou Dallosovou
- Gejza Dusík - hudobno-slovné pásmo k 20. výročiu úmrtia hudobného skladateľa Gejzu Dusíka
- Prečo čítame – hodina informačnej výchovy pre deti a ich mamičky z cyklu Maličkí a mamičky

13. marca 2008

- Báseň čarodejka – beseda s autorkou knihy Evou Kopúnkovou

14. marca 2008

- Mikuláš Schneider-Trnavský – hudobno-slovné pásmo
- Rozprávkový kráľ – literárna hodina pre deti k 180. výročiu Pavla Emanuela Dobšinského
- V rámci celoslovenského Dňa ľudovej rozprávky - Oddelenie pre deti pripravilo 10 podujatí
- Hľadá sa Dobšinský (podrobnejšie o podujatí pozri rovnomenný príspevok V. Chorvatovičovej).

Benjamína Jakubáčová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Stretnutie s poetkou Zdenkou Lacikovou v Slovenskej pedagogickej knižnici

Dňa 14. marca 2008 sa v rámci Týždňa slovenských knižníc uskutočnilo v Slovenskej pedagogickej knižnici stretnutie s poetkou Zdenkou Lacikovou. Podujatie sa konalo pod názvom Poéziou k vzdelanosti.

Zdenka Laciková sa narodila v Topoľčanoch, detstvo prežila v Prašiciach. Absolvovala Strednú knihovnícku školu a Strednú pedagogickú školu v Bratislave. Pred vydaním debutu *Vínopády* (r. 2000) publikovala v periodikách SME, Nové slovo, Dotyky, Gama magazín, jej básne a zamyslenia sa recitovali v Slovenskom rozhlase, v rádiu Twist, vo VTV. Úspechy dosiahla v mnohých autorských súťažiach, ako boli Literárne Šurany, Literárne Topoľčany, Literárna Senica a Literárny Zvolen. Je laureátkou Chalupkovho Brezna, víťazkou Mělnického Pegasa a viacnásobnou víťazkou českej literárnej súťaže O Tachovskú renetu. Za svoju tvorbu získala cenu Ministerstva školstva SR, Cenu Mikuláša Kováča, udelenú Literárnym a hudobným múzeom pri Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici a Cenu Jana Masaryka, udelenú českou nadáciou Janua v Prahe.

Je členkou Spolku slovenských spisovateľov a aktívnou členkou Klubu autorov a priateľov literatúry v Holíči, ktorý už usporiadal niekoľko zaujímavých a podnetných podujatí, ako napr. Stretnutie s poéziou regionálnych básnikov, Poetické pásmo Holíč Skalici, Poézia Pomoravia, Holíčania sami sebe, Poeticko-hudobné pásmo v Gbeloch, Dni slovácko-záhoráckych poetov, Kým vieme snívať...

Pani Zdenka žije a tvorí v Kopčanoch a k Záhoriu má veľmi vrúcny vzťah. Doteraz vydala 7 básnických zbierok. Po prvotine *Vínopády* postupne prišli na svet zbierky *Úponky, Spieva mi život, Po špičkách, Koreň v rodnej zemi, Husle v nás, Do uzlíka.* Knihy vydáva vo vydavateľstve svojho manžela. Najviac pozitívnych ohlasov dostala na poslednú knihu *Do uzlíka*. Sú to zveršované povesti záhoráckych dedín a miest.

Stretnutie s poetkou v Slovenskej pedagogickej knižnici viedol riaditeľ knižnice. Prišli medzi nás i študenti Školy knihovníckych a informačných štúdií (ŠKIŠ), mezi ktorými sú začínajúci poeti. Po krátkom úvodnom predstavení pani Lacikovej sa rozprúdil kolotoč otázok a odpovedí, ktorý autorka spestrila prednesom úryvkov z vlastnej tvorby. Účastníci sa dozvedeli zaujímavosti a perličky zo zákulisia tvorby básní (na čom pani Zdenka pracuje, o jej plánoch do budúcnosti, o jej obľúbených básnikoch, o veselých príhodách, ktoré zažila na mnohých stretnutiach a akciách so školákmi a študentmi, pri chodení po Záhorí, keď zbierala miestne povesti). Stretnutie bolo veľmi živé, bezprostredné a napriek pochmúrnemu počasiu a blížiacemu sa víkendu natoľko zaujalo účastníkov, že prestali vnímať čas. Pokračovalo v neformálnych rozhovoroch pri občerstvení. Študenti ŠKIŠ prejavili záujem stretnúť sa v budúcnosti aj s ďalšími spisovateľmi.

Účastníci stretnutia využili aj možnosť pozrieť si výstavu Knihy zo 17. storočia vo fonde Slovenskej pedagogickej knižnice.

PhDr. Vladimír Grigar, Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave

Jarný maratón s knihou

Tak a dobehli sme do cieľa. Posledný malý maratónec zatvoril rozprávkovú knižku a odteraz už vie, že aj rozprávka môže byť zaujímavá minimálne tak (ak nie viac), ako videohra a pécéčko.

A vlastne o to nám ide. Zaujať deti, presvedčiť ich, že čítať sa ešte stále oplatí a že kniha nevyšla z módy. A možno ide aj o to, dokázať si, že keď je vôľa a chuť spolupracovať, dá sa dosiahnuť viac. A že aj my knihovníci to vieme. Dôkazom toho je práve spoločné podujatie bratislavských verejných knižníc, ktorého už druhý ročník pod názvom Jarný maratón s knihou sme úspešne dobehli do cieľa.

Pre tých, ktorí nevedia, nepočuli, nečítali: myšlienka tohto spoločného projektu vznikla v roku 2007. Na základe dohody riaditeľov piatich bratislavských verejných knižníc – Mestskej knižnice, Staromestskej knižnice, Knižnice Ružinov, Knižnice Bratislava-Nové Mesto a Miestnej knižnice Petržalka – bol vypracovaný projekt spoločného podujatia, ktoré napokon dostalo názov Jarný maratón s knihou.

Jarný a s knihou preto, lebo sa koná vždy v marci-Mesiaci knihy v rámci Týždňa slovenských knižníc. No a maratón preto, lebo prebehne postupne vo všetkých zainteresovaných knižniciach. Princípom je zvolenie nosnej témy (knihy, rozprávky...), so spoločným interprétom, s drobnými individuálnymi rozdielmi v rámci technických, organizačných a priestorových možností jednotlivých knižníc.

Tohtoročný Jarný maratón s knihou sa bratislavské verejné knižnice rozhodli tematicky venovať 180. výročiu narodenia Pavla Dobšinského, ktoré pripadlo na 16. marec – posledný deň v Týždni slovenských knižníc. Dramatizovaného čítania rozprávky O troch zhavranelých bratoch sa veľmi invenčným a netradičným poňatím zhostil umelecký súbor LUDUS. V jeho podaní sa deti stávali súčasťou rozprávky. V jednej minúte boli bratmi, sestrou, havranmi a o chvíľu Mesiačikom, kráľom, či ježibabou... Ich fantázia mala možnosť pracovať a aj ťažké archaizmy, ktorým inak v Dobšinského rozprávkach veľmi nerozumejú, sa zrazu dali pochopiť.

Hravou formou sa nám ku knihám a čítaniu tento rok podarilo v rámci Jarného maratónu s knihou prilákať vyše 500 detí vo všetkých piatich bratislavských verejných knižniciach, čo potvrdzuje, že podujatia takéhoto typu majú význam a odozvu. Sú dobrou propagáciou knihy, čítania a samozrejme knižníc, najmä v špecifických podmienkach Bratislavy, kde získanie a udržanie si detských čitateľov je skutočne „behom na dlhé trate“.

V mene organizátorov Jarného maratónu s knihou by sme chceli poďakovať všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom zapojili a prispeli k úspechu nášho projektu. Predovšetkým Slovenskej asociácii knižníc za jej štedrú podporu, účinkujúcim, divákom, knihovníkom, médiám – skrátka všetkým tým, ktorí podporujú knihy, čítanie a knižnice. O rok sa znova spoločne postavíme na štart a veríme, že nás bude stále viac a viac.

Jana Vozníková, Knižnica Bratislava-Nové Mesto

Dá sa robiť všeličo

Stále viac sa objavujú vo verejných knižniciach aktivity, ktoré nemajú so základnou knižničnou činnosťou veľa spoločného. Niečo vznikne spontánne ako reakcia knižnice na podnet od verejnosti a niečo je cieleným pokusom, hľadaním nových možností. Dá

sa povedať, že to spôsobujú dva dlhodobo pôsobiace trendy. Jedným z nich je pokles záujmu o čítanie a vypožičiavanie kníh a druhým je vnímanie knižnice spoločnosťou ako miesta stretávania sa ľudí. Nie je to len celoslovenskou záležitosťou a hádam nepreženieme, keď budeme tvrdiť, že ide o globálny jav. Našťastie sme na nové aktivity vytvorili jeden veľký hrniec, do ktorého je možné hádzať všetko a volá sa komunitná činnosť knižnice. U nás v Oravskej knižnici Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne máme s tým už bohaté skúsenosti.

Vlani v novembri sme sa stretli s maďarskými kolegami na seminári v Knižnici Antona Bernoláka v Nových Zámkoch. Vo svojom vystúpení okrem iného uviedli, že organizujú pre seniorov na pôde knižnice tréningy k používaniu mobilného telefónu. Informácia o minikurzoch používania internetu pre seniorov v knižnici už nikoho neohúri, lebo túto aktivitu realizuje mnoho verejných knižníc na Slovensku. No mobilné telefóny – to znelo zaujímavo hneď na prvé počutie... Pretože máme skúsenosti s didaktickým usmerňovaním staršej generácie pri získavaní zručností používať moderné technológie, rozhodli sme sa to vyskúšať.

Podotýkame, že okrem základnej idey sme pre začiatok nemali z Maďarska žiadny konkrétny vzor, nijaké bližšie informácie. Dané podujatie sme sa rozhodli zorganizovať v Týždni slovenských knižníc, aby malo čo najväčšiu publicitu. O úspechu (aspoň minimálnom) sme vôbec nepochybovali. Obehli sme všetky štyri predajne dvoch mobilných operátorov v našom meste, no len jeden z nich bol ochotný s nami do toho ísť. (Chápali sme ich – veď také niečo ešte neorganizovali.) Keď sme mu vysvetlili, o čo nám ide, bol ústretový a nápad sa vcelku páčil aj jeho nadriadeným. Znovu sa potvrdilo, že je to na ľuďoch a ich pochopení a prístupe. (Tu však treba oceniť aj argumentačné schopnosti projektovej a marketingovej manažérky našej knižnice.)

Pri realizácii podujatia sme spolupracovali s miestnym domovom dôchodcov, ktorý nám pomohol zabezpečiť účasť. Skupinku malo tvoriť desať seniorov. Ich seriózny záujem o kurz potvrdzuje aj to, že ich neodradil ani silný lejak, ktorý v ten deň u nás od rána úradoval. Nakoniec sa do knižnice dostavilo sedem nadšencov.

Na kurze sa zaoberali týmito tematickými okruhmi: aký je praktický rozdiel medzi kreditom a paušálom; ako zistiť, kto mi telefonoval; preberanie SMS správ; ako napísať SMS správu; čo je to MMS; ako vložiť číslo do adresára; nastavenie zvonenia, jeho intenzity či zmeny melódie.

Lektor okrem teoretických vedomostí poskytol prítomným aj praktické služby. Napríklad jednej prítomnej zostavil adresár s desiatimi predvoľbami, vrátane zdravotnej služby. Individuálne podrobne každému na jeho prístroji vysvetlil ovládanie, či jeho širšie použitie. Bol „nadkonfesionálny“ – nebazíroval na tom, ktorého operátora služby účastníci využívajú. Bol trpezlivý a každého pozorne vypočul, s čím mal kto problém. Na dôvažok každý účastník nakoniec dostal od neho ako malý darček stojan a šnúrku na mobil a kalkulačku. A navyše jeden vylosovaný senior dostal kredit v hodnote 299 korún a ďalšieho potešil prenosným telefónom. Podľa jeho vyjadrenia (hneď po skončení podujatia) sú ochotní s nami takto spolupracovať aj v budúcnosti – veď im ide o zákazníka. No a od knižnice okrem poďakovania dostali fotodokumentáciu z podujatia.

Priekopnícku akciu máme teda šťastne za sebou. Dobrý pocit z nej majú všetky tri zainteresované strany. Máme predstavu, čo to obnáša a ako na to. Máme aj chuť pokračovať v tomto type podujatí, no a ani sa nenazdáme a bude tu október – mesiac úcty k starším...

PhDr. Milan Gonda, Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Knižný happening v Trnave

Tak ako každá verejná knižnica, aj Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave (KJF) pripravuje rôzne akcie pre svojich čitateľov, ale i propagačné akcie, zamerané na získanie čitateľov. V roku 2007 ich pripravila napríklad viac ako sedemsto. Našou snahou je, aby sa podujatia konali poväčšine v našich vlastných priestoroch. Uvedomujeme si však zároveň, že v súčasnej dobe je dôležité svoje prednosti predstaviť aj širšiemu okoliu a získať si pozitívny imidž. Preto od roku 2004 KJF organizuje aspoň raz za rok veľké podujatie napr. na Trojičnom námestí alebo v mestskom kine. Boli to programy pre deti, kde sme oceňovali najlepších čitateľov, vyhlasovali najkrajšie a najčítanejšie knihy, korunovali Kráľa čitateľov a pod.

Po týchto skúsenostiach sme si trúfli aj na podujatie, ktoré by bolo úplne iné a určené nielen deťom, ale i dospelým. A tak vzniklo celoslovenské podujatie s názvom LIBRIÁDA-knižný salón. Inšpirovali sme sa knižným veľtrhom v maďarskom Győri, získali sme podporu zriaďovateľa – Trnavského samosprávneho kraja a významného partnera – Mesta Trnavy. Roku 2006 sa uskutočnil prvý ročník. Povzbudení pozitívnymi ohlasmi od vystavovateľov, účinkujúcich, návštevníkov i čitateľov, uskutočnili sme v tomto roku druhý ročník, LIBRIÁDA-knižný salón 2008.

Hlavným cieľom tohto knižného veľtrhu bola podpora čítania, prezentácia najnovšej knižnej produkcie na Slovensku a prezentácia autorov a diel slovenskej literatúry. To znamená: bola to predajná výstava kníh, konali sa besedy, autogramiády, čítačky, tvorivé dielne a hudobný program. LIBRIÁDA-knižný salón 2008 bol naozaj sviatkom knihy. Trnavský samosprávny kraj, Mesto Trnava a Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave opäť spojili svoje sily a v dňoch 27. a 28. marca 2008 sa v Trnave podarilo pripraviť vskutku veľký knižný „happening“. Mestská športová hala sa premenila na salón, v

ktorom sme vítali všetkých milovníkov kníh. Vstup na výstavisko i na všetky programy bol bezplatný.

Z oslovených 70 vydavateľstiev sa zaregistrovalo 12. Knihy predávali so zľavou až 50%. A tak boli spokojní aj deti aj dospelí. Okrem toho svoju vydavateľskú produkciu prezentovali aj organizátori. Priestor pre propagáciu svojej činnosti mali trnavskí vysokoškoláci, združení v Trnavskom literárnom klube, Klub filatelistov Tirnavia, Združenie umelcov BonArt. So záujmom návštevníkov sa stretol aj stánok Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči. Knihovníci predstavili tiež svoju profesijnú organizáciu Spolok slovenských knihovníkov a činnosť svojej krajskej pobočky.

Rovnako pestrý bol aj program. Rozprávka bola témou besedy s Jánom Uličianskym vo štvrtok a na druhý deň predstavilo hudobné vydavateľstvo A.L.I. svoje najnovšie rozprávkové CD pod názvom *Hop a Skok.* Nechýbali ani sudičky. Živý a interaktívny bol aj program Environmentálne hry s Fifíkom, v hlavnej úlohe s ilustrátorom Miroslavom Regitkom. Deti mali možnosť príjemne stráviť čas v tvorivých dielňach, ktoré pripravila pre nich Kalokagatia-CVČ. Niektoré sa zmenili na zvieratká a kvietky a svojimi pomaľovanými tváričkami pripomínali pestrý knižný svet.

Nenudili sa ani tí celkom maličkí. V Trinástej komnate sa odohrávali malé divadielka v podaní Bohuslavy Vargovej a Evy Kopúnkovej. Autorky takto tvorivo priblížili deťom svoje knižky. Žiaci základnej umeleckej školy tu odohrali 9 dramatizácií rozprávok. Deti sa bavili a ich rodičia či učiteľky si v pokoji mohli užívať program alebo nakupovať v stánkoch.

Nielen stredoškolákom boli určené stretnutia s historikom Pavlom Dvořákom a geografom a cestovateľom Františkom Kelem. Trnavčanov iste potešilo, že sa mohli stretnúť s autormi knižnej novinky *Trnava na starých pohľadniciach* Danielou Zacharovou a Milanom Kazimírom. Predstavil ich riaditeľ vydavateľstva Dajama Daniel Kollár. Oktázkam zo strany obecenstva nebolo konca. V piatok popoludní si prišli na svoje aj milovníci poézie. V poetickom pásme Chlapec maľuje dúhu herci Divadla Jána Palárika recitovali z tvorby majstra Milana Rúfusa. Ak hovoríme o poézii, tak účasť 200 pozorných poslucháčov je určite mimoriadna vec.

Poézia zaznela aj v poslednom programe celého knižného salónu, v ktorom sa predstavili autori trnavského regiónu. Stretnutie nieslo názov Všetky blízke bytosti – podľa básnickej zbierky Zlaty Matlákovej. Okrem nej sa na autorskom čítaní predstavili i Eva Jarábková-Chabadová, Eva Kopúnková, Mikuláš Jarábek, Peter Horváth a Zdenko Šimko. Určite ich mohlo byť ešte viac, pretože literárny život v Trnave je bohatý, autori sa stretávajú vo viacerých kluboch. Priestor na druhom ročníku LIBRIÁDY dostali tí autori, ktorí svoje knižné novinky uvádzali medzi čitateľov práve v Knižnici Juraja Fándlyho.

Na hlavnom pódiu sme privítali i známeho moderátora a redaktora Dada Nagya, ktorý uvádzal spisovateľky Emmu Tekelyová a Máriu Hamzovú. Hovorilo sa o fenoméne ženský román na Slovensku, o inšpirácii i o pripravovaných knihách. Nechýbali ani hudobné vystúpenia. Vo štvrtok na slávnostnom otvorení zožala veľký úspech vokálna skupina Fragile a v piatok popoludní potešili návštevníkov Dominika Mirgová a Michal Chrenko.

Počas obidvoch dní trvania knižného salónu sa konala anketa o čítaní. Zapojilo sa do nej 1319 respondentov. Každý deň hostia žrebovali a 12 výhercov získalo knižné ceny. Výstupy z tohto prieskumu budú zverejnené. Súčasťou LIBRIÁDY boli aj autogramiády. Okrem hostí, ktorí vystúpili na hlavnom pódiu, tu boli predstavené aj ďalšie osobnosti. Boli to napr. spisovatelia Žilinskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, ilustrátorka Oksana Lukomska, autorka detských kníh Ľubica Suballyová, Anton Baláž, Dušan Porubän, Ladislav Šmiďák a ďalší.

Toto dvojdňové podujatie malo určite významný prínos nielen pre obyvateľov mesta a kraja, ale aj pre samotnú Knižnicu Juraja Fándlyho v Trnave. Myslíme si, že takouto propagáciou na verejnom priestranstve získava ďalších záujemcov o služby ktoré poskytuje, zároveň zisťuje nové možnosti rozšírenia služieb. Návštevníci sa dozvedeli napr. o pripravovanej Noci s Andersenom, o súťaži hľadá sa Kráľ čitateľov, o aktivitách ku Dňu ľudovej rozprávky a pod. Záujem médií bol naozaj veľký. Pred podujatím, počas trvania i po podujatí. Zaujímala sa tlač, rozhlas i televízia. A to nielen oslovení mediálni partneri.

LIBRIÁDA-knižný salón 2008 zatvorila svoje brány. Na čestnom mieste v riaditeľni Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave tak pribudol pamätný plagát. Môžeme tam nájsť 46 autogramov osobností – spisovateľov, vydavateľov, ilustrátorov, moderátorov, hercov i spevákov. Osobností, ktoré sa predstavili trnavskej verejnosti vo svojich programoch na hlavnom pódiu či na autogramiádach. Mnohých z nich sme mohli vidieť v priateľských rozhovoroch aj priamo v priestoroch výstaviska.

Kniha sa na dva dni ocitla v strede záujmu verejnosti, najmä detí a mladých ľudí. Podujatie malo veľmi pozitívny ohlas, tak ako aj jeho prvý ročník v roku 2006. Potešil nás zvýšený záujem verejnosti i vystavovateľov. Knižný salón navštívilo 3415 ľudí, z toho bolo 2087 detí. Organizátori sú presvedčení, že o dva roky sa im úspešne podarí pripraviť aj jeho tretí ročník.

Benjamína Jakubáčová, Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave

Zázračný oriešok 2008

Aj po dvoch rokoch sa stali Piešťany na niekoľko májových dní (od 21. do 24. mája 2008) dejiskom festivalu rozhlasových rozprávok Zázračný oriešok : kniha v rozhlase – rozhlas v knihe. Jeho hlavní organizátori (Mesto Piešťany, Slovenský rozhlas a

Mestská knižnica mesta Piešťany) pripravili už jeho jubilejný piaty ročník. Festival sa po prvýkrát konal pod záštitou ministra kultúry SR Mareka Maďariča a veľvyslanca Českej republiky na Slovensku Vladimíra Galušku a rovnako po prvýkrát získal aj rozmer festivalu medzinárodného.

V čase, keď festivalové poroty (odborná i detská) usilovne pracovali na odposluchoch dvanástich súťažných titulov v dvoch kategóriách (monologické rozprávky a rozprávkové hry), všetkých ostatných čakala ponuka množstva sprievodných podujatí.

Všetko odštartoval karnevalový sprievod Slnečný šašo, spojený s otvorením festivalu pre deti. Aj keď sa kvôli nepriazni počasia, ktoré v ten deň vôbec nebolo slnečné, musel z pešej zóny presunúť pod strechu kultúrno-spoločenského centra, bol vydareným začiatkom festivalu. Rovnako ako slávnostný otvárací večer festivalu Malá princezná v Kursalone, na ktorom sa stretli všetci tvorcovia a priaznivci festivalu (nielen) s hosťom večera, hercom a spevákom Mariánom Geišbergom. Kvalitné divadelné predstavenia Conrad, chlapec z továrne, Knork a Neobyčajný príbeh priniesli a prezentovali na festivale poslucháči VŠMU. Priamo do rozhlasovej kuchyne nazreli všetky deti, ktoré sa zúčastnili aspoň jedného z niekoľkých stretnutí s tvorcami súťažných rozhlasových rozprávok a ich literárnych predlôh: veselo bolo na besede o svetoznámom šibalovi Emilovi z Lönnebergy (Základná škola Banka), o farebnom svete rozprávok sa hovorilo na netradičnej prezentácii Rozprávok z palety (Základná škola Brezová), mráz po chrbte behal všetkým, ktorí sa ocitli vo svete Rozprávok z múzea záhad a tajomstiev (Základná škola Holubyho), rozprávky sa čítali a rozprávalo sa o čítaní na podujatí Osmijankov oriešok (Základná škola F. E. Scherera, Základná škola Krakovany).

Na festivale zneli nielen slovenské rozprávky, ale v tomto roku po prvýkrát aj rozprávky české. Na Stretnutí s českou rozprávkovou hrou sa o tom presvedčili všetci zúčastnení. Všetkých priaznivcov ilustrátorského umenia ste mohli zastihnúť na vernisážach výstav, ktorých sa počas festivalu konalo hneď niekoľko: Paleta ilustrátorov (Piešťanské informačné centrum), Jedno slniečko za všetky hviezdy (Dom umenia), Jubilejná výstava ilustrátorských hviezd časopisu Slniečko (Mestská knižnica mesta Piešťany), Koptaurus (Hotel Magnólia) a Zázrační tvorcovia (Kursalon). A potešiť sa z pekných obrázkov najlepších slovenských ilustrátorov sa môžete na niektorých z týchto výstav až do 20. júna. Priaznivci hudobnej tvorby herečky Szidi Tobias a jej skupiny určite boli na jej vystúpení Všetko mám! Všetko mám! v Art Jazz Gallery v druhý festivalový večer. A keďže počas celého festivalu sa lúskali zázračné oriešky, nemohlo chýbať ani Stretnutie s veveričkami, na ktorom herečka Emília Vášáryová slávnostne pokrstila knižku *Veveričky* a CD *Oriešková rozprávka* autora Jána Uličianskeho.

V rámci festivalu sa uskutočnilo aj jedno špeciálne podujatie. Zniesť Modré z neba sa na ňom pokúsili rozhlasoví tvorcovia všetkým zúčastneným handicapovaným deťom. Veľkolepý záverečný festivalový večer Päť orieškov bol nielen bilanciou predchádzajúcich ročníkov festivalu, ale aj príjemnou spoločenskou udalosťou, v programe ktorej vystúpili českí hostia: herečka Hana Ševčíková a vokálno-inštrumentálna skupina Yellow sisters. Avšak tento večer bol predovšetkým večerom, na ktorom boli vyhláse-

né výsledky a odovzdávali sa ceny Zázračný oriešok tvorcom víťazných rozprávok.

V kategórii monologických rozprávok odborná porota udelila ceny: autorovi Petrovi Palikovi, dramaturgičke Beate Panákovej, majstrovi zvuku Petrovi Daniškovi, režisérovi Petrovi Palikovi a interprétovi Mariánovi Geišbergovi za rozhlasovú realizáciu rozprávky Stromy Vincka Zelienku z cyklu Rozprávky z palety a vydavateľstvu Matice slovenskej za vydanie knihy *Rozprávky z palety.* V kategórii rozprávkových hier odborná porota udelila ceny: autorke Libuši Friedovej, dramaturgičke Beate Panákovej, autorovi scénickej hudby Matejovi Haászovi, majstrovi zvuku Petrovi Daniškovi, režisérovi Ivanovi Predmerskému a hercovi Mariánovi Slovákovi za rozhlasovú realizáciu rozprávkovej hry Neobyčajný týždeň a vydavateľstvu REGENT za vydanie knihy *Rozprávky zo skrine.*

V kategórii monologických rozprávok detská porota udelila ceny: autorke rozhlasovej úpravy Eve Chovancovej, dramaturgičke Beate Panákovej, majstrovi zvuku Stanislavovi Kaclíkovi a režisérovi Martinovi Hviščovi za rozhlasovú realizáciu rozprávky Astrid Lindgrenovej Emil z Lönnebergy a vydavateľstvu SLOVART za vydanie knihy *Emil z Lönnebergy.* V kategórii rozprávkových hier detská porota udelila ceny: dramaturgičke Zuzane Grečnárovej, hudobnému dramaturgovi Miroslavovi Nemcovi, majstrovi zvuku Milanovi Gregušovi, režisérovi Róbertovi Horňákovi a herečke Zuzane Krónerovej za rozhlasovú realizáciu rozprávkovej hry Christine Nöstlingovej Conrad, chlapec z továrne.

Viac o festivale nájdete na *www.kniznica.sk.*

Mgr. Dagmar Nováková, Mestská knižnica mesta Piešťany

Z nových vydaní

Hudobné knihovníctvo na Slovensku : zborník materiálov z 25. odborného seminára hudobných knihovníkov / Zostavila Dana Drličková. – Bratislava : Univerzitná knižnica, 2007. – 62 s. – ISBN 978-80-85170-99-3, EAN 9788085170993

Obsah: Drličková, D.: Úvod. – Duka-Zólyomi, E.: Hudobné pracoviská vo verejných knižniciach na Slovensku. – Drličková, D.: Požičiavanie zvukových a zvukovo-obrazových dokumentov – súčasná prax v európskych knižniciach. – Kováčik, J.: Právna úprava autorského práva v kontexte európskej autorskoprávnej legislatívy. – Petrášková, Z.: Česká národní skupina IAML. – Kolektivní licenční smlouva o půjčování zvukových záznamů zachycujících autorská díla, umělecké výkony výkonných umělců a jiné zvuky. – Dohnalová, L.: Hudobná publicistika a slovenské hudobné periodiká. – Palkovič, J.: Súčasný stav a perspektívy hudobno-umeleckého školstva na Slovensku. – Michalicová, I.: Múzeum Jána Cikkera v Bratislave (prezentácia nových expozícií).

*Juraj Ecker * Marta Fratričová : personálna bibliografia* / Spracovala Kamila Fircáková. – Bratislava : Univerzitná knižnica, 2007. – 90 s. – Edícia Bibliografie. – ISBN 978-80-89303-04-5, EAN 9788089303045

Súborné vydanie personálnych bibliografií dvoch dlhoročných vedúcich pracovníkov Univerzitnej knižnice v Bratislave (námestníkov riaditeľa). Pôsobili v 60.-80. rokoch uplynulého storočia a v širšom zábere sa venovali odborným problémom knihovníctva. – Bibliografie obsahujú krátke biografie protagonistov, súpis ich publikačnej činnosti (v chronologickom usporiadaní), súpis literatúry o nich a predmetový register.

Kalendár výročí : hudba : 2008 / Zostavila Dana Drličková. – Bratislava : Univerzitná knižnica, 2007. – 90 s. – Edícia Informácie a propagácia. – ISBN 978-80-89303-02-1, EAN 9788089303021

Kalendár je už známou a osvedčenou pomôckou v kultúrno-výchovnej a vzdelávacej činnosti knižníc i iných ustanovizní. Obsahuje súpis výročí osobností slovenskej a svetovej hudby (vyše 1900 hesiel).

Katalogizácia periodika v bibliografickom formáte MARC 21 / Zostavili: Lýdia Sedláčková, Tatiana Kišová, Hana Vildnerová. 1. revidované vyd. – Bratislava : Univerzitná knižnica, 2007. – 125 s. – Edícia Metodika. – ISBN 978-80-89303-00-7, EAN 9788089303007

Príručka pre katalogizáciu periodík, resp.seriálov. Vstupná časť prináša prehľad základných pravidiel a štandardov platných pre bibliografický popis periodík. Vychádza z anglo-amerických katalogizačných pravidiel AACR2 a medzinárodného odporúčania IFLA pre popis pokračujúcich prameňov ISBN (CR). Rozhodujúca časť príručky je venovaná popisu jednotlivých polí údajov z bibliografického formátu MARC 21 pre tlačené i elektronické periodiká. Zohľadňujú sa špecifiká vyplývajúce z použitia systému VIRTUA v podmienkach projektu KIS3G.

ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

Spoločný slovensko-poľský knižničný rok sa vydaril

Mestá Dolný Kubín a Limanowa z Novosadeckeho regiónu v Poľsku budujú spoločné vzťahy v oblasti kultúry, vzdelávania a športu už celé desaťročia – ich začiatky siahajú do 70. rokov minulého storočia. V rámci tejto spolupráce vznikli družobné kontakty medzi Oravskou knižnicou Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne a Mestskou verejnou knižnicoui v Limanowej, ktoré sa na krátky čas po roku 1989 prerušili.

K rozvíjaniu spoločných aktivít v súčasnosti prispela aj realizácia projektu Spoločný slovensko-poľský knižničný rok, ktorý bol schválený v rámci Programu iniciatívy spoločenstva INTERREG IIIA PR-SR 2004-2006 Fond mikroprojektov. Vstupnými podujatiami projektu boli výstavky dokumentov turistického a regionálneho charakteru, ktorými sme chceli priblížiť naše mestá čitateľom oboch knižníc a ich širšiemu zázemiu. Výber dokumentov z regionálneho oddelenia Oravskej knižnice tvoril základ výstavky o meste Dolný Kubín a regióne Orava. Časť dokumentov nám zapožičali dolnokubínske vydavateľstvá Peter Huba a Via Oravia. Nimi poskytnuté knihy sme potom darovali s ich súhlasom limanowskej knižnici spolu s knihami, ktoré na toto podujatie poskytli Mestský úrad Dolný Kubín a Mestské kultúrne stredisko.

Na výstavku regionálnych dokumentov nadväzovali vystúpenia slovenského a poľského autora; obaja sa zaoberajú skúmaním regionálnych dejín a publikujú o tom. V Dolnom Kubíne na pôde Oravskej knižnice sa s jej čitateľmi stretol Zbygniew Sułkowski – regionalista, publicista a turistický sprievodca z Limanowej a prezentoval históriu a súčasnosť svojho mesta. V Limanowej sa stretol okruh čitateľov a priaznivcov knižnice s Petrom Hubom – historikom, regionalistom, spisovateľom a vydavateľom. Prítomných zaujal rozprávaním o príprave a vydávaní monografií obcí Oravy v jeho vydavateľstve.

V rámci projektu bolo tradičné podujatie Noc s Andersenom, organizované Oravskou knižnicou a rozšírené o účasť detí z poľskej školy v Limanowej a detí zo Základnej školy Martina Kukučína v Dolnom Kubíne. Po besede o známom rozprávkárovi vylosovali názov Andersenovej rozprávky, ktorý museli preložiť do jazyka svojich kamarátov, nakresliť ilustráciu, prerozprávať krátky obsah danej rozprávky a na záver prečítať jej časť – poľské deti v slovenčine a slovenské v poľštine. Na tabuli si zostavili vlastný dvojjazyčný slovník, v ktorom bol slovenský názov rozprávky preložený do poľštiny. Vo večerných hodinách sa za účasti profesionálneho herca a tiež amatérskych interprétov uskutočnilo Nočné čítanie Andersenových rozprávok, po ktorom nasledovala noc plná rozprávopk a zaujímavých tvorivých dielní.

Štvrtý ročník regionálnej súťaže školských časopisov základných škôl, ktorý organizuje Oravská knižnica v spolupráci s redakciou regionálneho týždenníka *Noviny Orava,* bol rozšírený o účasť časopisov škôl z partnerského poľského regiónu.

Súťaže sa zúčastnilo 22 časopisov z 20 oravských základných škôl a 6 časopisov poľských škôl. Kvalitatívnemu napredovaniu súťaže malo napomôcť vydanie katalógu *Najlepšie školské časopisy.* (Pri jeho vydaní nás finančne podporila aj Slovenská asociácia knižníc.)

Odbornej exkurzie do knižnice v Limanowej sa zúčastnili všetci pracovníci Oravskej knižnice a pozvanie zúčastniť sa jej prijali aj zástupcovia niektorých regionálnych knižníc Žilinského samosprávneho kraja. V partnerskej limanowskej knižnici našu skupinu privítal primátor mesta Limanowa. Hlavným cieľom podujatia bolo okrem získania odborných poznatkov aj bezprostredné stretnutie pracovníkov oboch knižníc a prehliadka jednotlivých pracovísk knižnice. Okrem limanowskej knižnice sme navštívili aj okresnú knižnicu vo Vieličke a krajskú (vojvodskú) knižnicu v Krakove. Aj tam nás prijali veľmi srdečne a kolegiálne.

Spoločnou aktivitou oboch knižníc a okruhu literátov, ktorých združujú, bolo vydanie dvojjazyčného literárneho zborníka s názvom *Tam, kde obor spí.* Pri príležitosti jeho prezentácie sa v júli uskutočnili dve stretnutia literárnych tvorcov. Stretnutie v Poľsku sa konalo v adaptovanej poľnohospodárskej usadlosti výtvarníkov manželov Zbrožekovcov pri dedinke Szyk. Toto exkluzívne miesto slúži na stretávanie umelcov z okolia Limanowej. Podvečer v knižnici vystúpili pred limanowským publikom členovia literárneho klubu Fontána, ktorý pracuje pri Oravskej knižnici. Vzápätí nasledovalo ďalší týždeň stretnutie poľských a slovenských literátov na pôde Oravskej knižnice v Dolnom Kubíne s dobrou odozvou u početného publika.

Rýdzo odbornú časť projektu tvorili tri semináre. V septembri sa uskutočnil seminár k otázkam budovania fondu regionálnej literatúry, sprístupňovania tohto fondu a tvorby regionálnej bibliografie. Prebiehal v priestoroch Turčianskej knižnice v Martine, aj s organizačnou pomocou domácich. Súčasťou podujatia bola tiež exkurzia do Slovenského národného literárneho múzea a Slovenskej národnej knižnice v Martine. Na odporúčanie limanowskej knižnice sme naň prizvali aj ich kolegov z krajskej (vojvodskej) knižnice v Krakove, ktorí nás informovali o nových trendoch v uchovávaní a sprístupňovaní regionálnych dokumentov po ich digitalizácii, ktorá v Poľsku prebieha vo všetkých krajských knižniciach.

V októbri bola témou seminára úprava interiérov detských oddelení v regionálnych knižniciach. Seminár prebiehal v priestoroch Žilinskej knižnice, opäť s organizačnou pomocou domácich. Nosnou časťou programu bolo vystúpenie akademického maliara Jána Kudličku z Ružomberka, ktorý sa zaoberá výtvarným riešením interiérov. Na prezentácii jednotlivých priestorov regionálnych oddelení formou premietania záberov pán Kudlička odborne komentoval a poskytoval konzultácie. Súčasťou seminára bola pre poľských hostí aj prehliadka moderne riešeného interiéru knižnice v Žiline. Popri tom sa poľskí kolegovia oboznámili s priebehom vedomostnej súťaže Knižný Vševedko, ktorá bola paralelne zorganizovaná na krajskej úrovni ďalší deň. Medzitým sme stihli s poľskými hosťami taktiež návštevu v neďalekej Mestskej knižnici v Ružomberku, kde nás prijali veľmi pohostinne a umožnili nám prehliadku knižnice.

V novembri sa ako záverečné podujatie projektu konal seminár o komunitnom živote v mestách Dolný Kubín a Limanowa a o účasti knižnice na tomto živote. Na seminári

sa zúčastnili zástupcovia 20 občianskych združení pôsobiacich v meste Dolný Kubín. Hostia z Limanowej oboznámili prítomných s pestrým kultúrnym životom v ich meste, ktorý je veľmi dobre organizovaný a jednotlivé subjekty príkladne spolupracujú. Pri príprave uvedeného podujatia sme nazhromaždili množstvo dôležitých informácií o činnosti dolnokubínskych občianskych združení, ktoré postupne spracujeme.

Cieľ projektu – vzájomne sa oboznámiť s hlavnými knižničnými podujatiami počas roka – sa podarilo bezo zvyšku naplniť. Už teraz je zrejmé, že aj po jeho skončení budú obe strany spoločne pokračovať v aktivitách najmä literárneho charakteru. Podarilo sa nám zapojiť i ďalšie organizácie do vytvárania kontaktov s poľskými partnermi a zdá sa, že mnohé sa budú aj v budúcnosti rozvíjať. Je pravdou, že sme si v minulom roku poriadne „zahustili“ program podujatí v našej knižnici. Stálo to však za to! O tom by mal presvedčiť čitateľa náš príspevok. Nás v tomto sebahodnotení utvrdilo udelenie ocenenia SAKAČIK 2007 za úspešné zrealizovanie uvedeného projektu Slovenskou asociáciou knižníc.

PhDr. Milan Gonda, Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

JUBILANTI

Životné jubileum Melánie Majeríkovej

Začiatkom mája tohto roku oslávila naša bývalá kolegyňa PhDr. Melánia Majeríková významné životné jubileum.

Možno povedať, že celý svoj profesionálny život vložila do služieb knihovníctva. Narodila sa v Šalkovej pri Banskej Bystrici. Ako čerstvá maturantka nastúpila do Knižnice Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. Po presťahovaní sa rodiny do Bratislavy pracovala najskôr v Ústrednej knižnici Univerzity Komenského. Tu popri zamestnaní úspešne ukončila vysokoškolské štúdium knižničnej a informačnej vedy v kombinácii s pedagogikou a získala titul doktorky filozofie (PhDr). Roku 1984 prešla na svoje nové pracovisko, ktorým bola Slovenská pedagogická knižnica. Zastávala tam funkciu vedúcej metodického oddelenia pre všetky knižnice podliehajúce rezortu ministerstva školstva. V apríli 1989 sa vrátila na Univerzitu Komenského a pôsobila vo funkcii riaditeľky Ústrednej knižnice a študijného a informačného strediska spoločenskovedných pracovísk a od roku 1991, po zmene organizačnej štruktúry Univerzity Komenského, už ako riaditeľka samostatnej knižnice Právnickej fakulty UK. Pod jej vedením sa knižnica postupne vyprofilovala až do dnešnej podoby. Tá je výsledkom celého radu zmien, od zavádzania automatizácie knižnično-informačných služieb až po celkové prebudovanie priestorov na modernú akademickú knižnicu.

Dokázala prebojovať myšlienku rekonštrukcie knižnice a vďaka podpore zo strany vedenia fakulty i svojich kolegov ju doviedla do úspešného konca. Komplexnou renováciou priestorov, modernizáciou zariadenia a technického vybavenia sa jej podarilo vytvoriť modernú, funkčne a priestorovo efektívnu knižnicu integrovanú v jednom priestore. Nedokázala by to bez svojej neobyčajnej životnej energie, odhodlania a zanietenia, ktoré sme u nej tak oceňovali. Nedokázala by to ani bez svojej obdivuhodnej schopnosti konať a domýšľať veci ďaleko dopredu.

PhDr. Melánia Majeríková odišla 1. apríla 2007 do dôchodku. Jej vtedajšie rozhodnutie ovplyvnilo narodenie vytúžených vnúčat, dvojičiek Izabelky a Alexandra. Vzájomné kontakty sme ani potom neprerušili a naša korešpondencia aj osobné stretnutia sú zakaždým plné úprimného záujmu a vzájomného porozumenia. Zdá sa akoby to bolo včera, čo sme sa lúčili. A pritom uplynul celý dlhý rok, naplnený pracovnými povinnosťami, ale žiaľ, aj osobnými tragédiami.

Počas našej dlhej spoločnej pracovnej cesty sme spoznali PhDr. Melániu Majeríkovú ako človeka odborne zdatného, pracovitého a precízneho. Poznali sme ju ako kolegyňu oplývajúcu dobrou náladou, empatiou a ochotou pomôcť. Svojím prístupom si získala nielen nás, svojich kolegov, ale aj študentov a pedagógov.

Milá Melánia, dovoľ, aby som Ti v mene celého kolektívu Knižnice Právnickej fakulty

Univerzity Komenského zaželala do ďalších rokov najmä pevné zdravie, vitálnosť a optimizmus. Ešte raz vďaka za všetko, čo si pre knižnicu a pre nás všetkých urobila.

Mgr. Anna Budayová, Knižnica Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Jubilantka Lýdia Sedláčková

Nie, stromy nerastú nikde na svete do neba, mnohé však, hlboko zakorenené, zatieňujú vďaka svojej výške a košatosti široké – ďaleké okolie. Nie, iný príklad mi nezišiel na um, keď som sa zamyslel nad tým, ako by sa dalo v stručnej úplnosti vyjadriť uznanie a obdiv skvelej a obetavej práci a dosiahnutým výsledkom našej kolegyne, „spolubojovníčky“ Lýdie Sedláčkovej (alias lyda@ulib.sk).

Zároveň som si položil otázku, prečo len tak zriedka odtrhneme oči od svojej obrazovky, aby sme si všimli a uctili vynikajúce výsledky našich najbližších kolegov, prečo práve teraz Lýdia (Lydka, Lyduška), prečo nie včera, pred rokom či dvadsiatimi. Nuž, patrí sa zablahoželať aspoň k životnému jubileu, no v prípade našej jubilantky si môže blahoželať každý z nás k vzácnej príležitosti, k tomu, že má alebo mal možnosť spolupracovať s tak vynikajúcou kolegyňou, hĺbavou osobnosťou a citlivou dušou.

Lydkine korene profesionality a lásky k remeslu siahajú do 70. – 80. rokov, keď absolvovala štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, odbor knihovníctvo a zarezávala v Ústrednej knižnici SAV ako metodička pre knižnice a informačné útvary SAV, neskôr ako vedúca oddelenia správy a sprístupňovania fondov a podieľala sa na riešení výskumných úloh, zameraných na racionalizáciu sústavy VTEI SAV (1971-1981). Jej knihovnícke, pardon, vedecko-technicko-ekonomicko-informačné vedomie sa zocelilo na dvojmesačnej stáži na Inštitúte zvyšovania kvalifikácie informačných pracovníkov v Moskve (1975) a zdokonalilo sa na federálnom inštitúte československej sústavy VTEI.

Po niekoľkých rokoch obetavej práce v Ústave vedeckých zdravotníckych informácií, v oddelení výskumu a metodiky a po úspešnej obhajobe a rigoróznych skúškach na Filozofickej fakulte UK (1982) nastupuje v roku 1985 na pôdu Slovenskej komisie pre plánovanie a vedecko-technický rozvoj, aby sa aktívne zapojila do prípravy a riadenia vedecko-technického programu P 13. Tento rozsiahly program vďaka erudícii mladej „ministerskej radkyne“ predstavoval oživenie celej sústavy slovenských knižníc a položil základy na rozvoj profesionality a tvorivosti – na formovanie novej generácie knihovníkov-informatikov (sám sa k nej hlásim). Prelomový rok 1989 nežičil viac programu P 13 ani Slovenskej komisii pre vedecko-technický rozvoj, vďaka čomu našla naša jubilantka otvorené dvere v Univerzitnej knižnici v Bratislave (1.9.1989).

Nevedno, či to bola šťastná náhoda alebo osudové predurčenie, že PhDr. Sedláčkovej skrížil cestu súborný katalóg. Vedenie odboru súborných katalógov sa zverilo do rúk obetavej, pracovitej a odborne zdatnej pracovníčke, ktorá pevne uchopila tradíciu budovania súborných katalógov v Univerzitnej knižnici v Bratislave, nadviazala na dlhoročné výsledky a posunula projekt SKP (Súborný katalóg periodík) na

novú generačnú úroveň. Nebola jej už vtedy (ako knihovníčke) cudzia „boľšaja technika“ (super)sálových počítačov, neboli jej cudzie slová modem, terminál, online. Nezľakla sa nultej verzie systému CDS/ISIS, ktorá otvárala pre knihovníkov dovtedy neprebádanú komnatu spracovania údajov. Aj vďaka tomu dokázala hlboko a pevne zakotviť korene onoho mohutného košatého stromu, ktorý dnes poznáme ako Súborný katalóg periodík.

Z letokruhov tohto mohutného kmeňa možno vyčítať všetku tú starostlivosť, opateru, i boj o prežitie, ktorý bol náplňou systematickej a angažovanej práce ľudí, ktorých pre svoju ideu Lýdia získala, prehovorila a naučila, ako ju prakticky napĺňať. Pritom treba prezradiť, že Lýdia nikdy nebola pohodlná spolupracovníčka alebo vedúca. Náročná na seba i na druhých, vždy však vľúdne a ľudsky presadzovala správne riešenia, poukazovala na chyby a nedostatky a presviedčala o zmysle a potrebe spoločného diela. Vedela oceniť šikovnosť a múdrosť iných, neodmietala vzory a úspešné riešenia vo svete. A sama bola príkladom usilovnosti a garantom odbornosti. Nie, bez každodennej snahy a poctivej práce by nebolo možné dnes konštatovať, že Súborný katalóg periodík je jedinou konsolidovanou bázou svojho druhu v Strednej Európe, že ho nezahanbí nemecký ZDB ani britský SUNCAT a ani žiadny iný systém tretej generácie.

Áno, SKP bol a je stredobodom úsilia dr. Sedláčkovej a jej tímu, nie však jedinou oblasťou jej profesionálneho záujmu. Niet odbornej témy, ktorej sa vo svojej práci nedotýka a azda nejestvuje (knihovnícky) problém, ktorý by nevedela riešiť. Rozhľadená doma i vo svete, ochotná podeliť sa s tým čo vie, ochotná poradiť ako na to. Neúnavná lektorka, autorka i redaktorka mnohých odborných článkov, publikácií, adresárov a najväčšmi užitočných príručiek.

Teda jubileum? No práce je stále nadmieru. deň po dni vieme čo nás tlačí, mesiac po mesiaci máme čo robiť a už dnes tušíme čo nás stihne o rok a azda o dva. Ba čo viac, plánujeme výhľad do roku 2013. Áno, máme spoločné plány a veríme spoločnému snu. Verím, drahá a vzácna kolegyňa, že košatý strom čo ste (čo sme) doposiaľ kultivovali a opatrovali, bude ešte dlho odolávať škodlivým lúčom z nadoblačnej (ozónovej) diery, že sa nám ešte v najbližších rokoch podarí spoločne dopestovať dostatok kvalitných, napriamených a zdravých štepov. Teším sa na to podobne ako všetci ostatní dnešní gratulanti. Tak veľa zdravia a...

Ing. Alojz Androvič, PhD., Univerzitná knižnica v Bratislave

Anna Keruľová a jej vzácne vlastnosti

V tomto roku si pripomíname významné životné jubileum našej kolegyne Mgr. Anny Keruľovej. Jej profesné aktivity sú úzko spojené so slovenským knihovníctvom a Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach. Vo svojom živote sa riadi pevnými životným zásadami a hrdí sa vzácnymi vlastnosťami ako je vernosť, skromnosť, čestnosť, láska k ľuďom, spoľahlivosť a zodpovedný prístup k plneniu úloh, dobré organizačné schopnosti a odborná erudovanosť.

Vernosť – 33 rokov strávených v Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach je dostatočným potvrdením tejto vlastnosti. Oslávenkyňa pracovala na pozíciách ako bibliografka, pracovníčka služieb a z vedúcej oddelenia knižnično-informačných služieb sa vypracovala na námestníčku riaditeľa pre knižničnú činnosť.

Skromnosť – jubilantka sa vyznačuje usilovnosťou, okolo práce „nenarobí veľa rečí“, koná uvážlivo a presvedčivo. Svojím vystupovaním si vydobyla rešpekt a úctu spolupracovníkov.

Čestnosť – neporuší daný sľub, vždy si stojí za svojím slovom a všetci si ju vážia pre dodržiavanie etických a morálnych zásad.

Láska k ľuďom – je milá a priateľská, vždy ochotná pomôcť, všeobecne sú známe jej humánne postoje a aktivity.

Spoľahlivosť, vynikajúce organizačné schopnosti a odborná erudovanosť ju vyniesli na pozíciu námestníčky riaditeľa knižnice. Tieto vlastnosti sa naplno prejavili pri organizovaní významných podujatí na pôde Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach. Jubilantka je veľmi dobrý tímový hráč a dobre sa s ňou spolupracuje.

Nezabúdame ani na jej prácu v Spolku slovenských knihovníkov a Slovenskej asociácii knižníc, kde úspešne zastupovala záujmy nielen vlastnej knižnice, ale aj celého regiónu.

Do ďalších rokov prajeme jubilantke pevné zdravie, životný optimizmus, spokojnosť v kruhu najbližších a radosť z detí a vnúčat. Želáme jej tiež veľa energie na naplnenie pracovných a osobných úspechov.

PhDr. Štefánia Petercová, Štátna vedecká knižnica v Košiciach